

e-ISSN 2602-2540

aiid

Anadolu

İktisat ve İşletme Dergisi

Anatolian Journal of Economics and Business

ajebo

Cilt/Volume 5 - Sayı /No 2 - 2021

Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi

Anatolian Journal of Economics and Business

Yıl / Year 2021

Cilt / Volume 5

Sayı / No 2

Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi
Anatolian Journal of Economics and Business

Editör / Editor

Prof. Dr. Seymur AĞAZADE

Alan Editörleri / Section Editors

Prof. Dr. Birol Karakurt (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Uğur Sivri (Artvin Çoruh Üniversitesi)

Doç. Dr. Zehra Abdioğlu (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Doç. Dr. Banu Tanrıöver (Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Aykut Karakaya (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Nurdan Değirmenci (Recep Tayyip Erdoğan University)

İletişim / Contact

Prof. Dr. Seymur AĞAZADE

Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Turizm Fakültesi

07425 Alanya / ANTALYA

Tel / Phone: +902425106060 (4832)

e.mail: anadoluiktisatisletme@gmail.com

url: <http://dergipark.gov.tr/anadoluiid>

Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi

Anatolian Journal of Economics and Business

Editör / Editor

Prof. Dr. Seymur AĞAZADE

Yayın Kurulu / Editorial Board

- Prof. Dr. Ahmet Ulusoy (Beykent Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahtem Celilov (Kırım İşletme Enstitüsü)
Prof. Dr. Fedir Zhuravka (Sumi Devlet Üniversitesi)
Prof. Dr. Ferda Yerdelen Tatoğlu (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Farhad Rahmanov (Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi)
Prof. Dr. Kerem Karabult (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. H. Ozan Eruygur (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Dikkaya (Kırıkkale Üniversitesi)
Prof. Dr. Metin Berber (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Muhammad Shabaz (Cambridge Üniversitesi)
Prof. Dr. Mübariz Hasanov (Okan Üniversitesi)
Prof. Dr. Müslüme Narin (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Murat Atan (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)
Prof. Dr. Rahmi Yamak (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Selçuk Perçin (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Servet Ceylan (Giresun Üniversitesi)
Prof. Dr. Seyfettin Artan (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Seymur Ağazade (Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi)
Prof. Dr. Tekin Akdemir (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Prof. Dr. Uğur Sivri (Artvin Çoruh Üniversitesi)
Doç. Dr. Elçin Süleymanov (Bakü Mühendislik Üniversitesi)
Doç. Dr. Yasin Şehitoğlu (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi yılda iki kez yayınlanan hakemli bir dergidir. Dergide yer alan yazılar dergi editörünün izni olmadan kısmen ya da tamamen çoğaltılamaz, yayımlanamaz. Dergide yer alan yazıların sorumluluğu yazara/yazarlarına aittir.

Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi

Anatolian Journal of Economics and Business

e ISSN 2602-2540

<http://dergipark.gov.tr/anadoluiid>

Cilt 5, Sayı 2

İçindekiler / Contents

- Rosemarina Anggraini RAMBE, Ratu Eva FEBRIANI
The Impact of Regional Splitting and Local Taxes on Local Government Spending in Indonesia / Bölgesel Bölünmenin ve Yerel Vergilerin Endonezya’da Yerele Hükümet Harcamaları Üzerinde Etkisi.....74-88
- Ejder ORMANCI, Yasin ŞEHİTOĞLU
Toplu Taşıma Sektöründe Kurumsal İletişim Uygulamaları ve Kurumsal İtibar İlişkisi Üzerine Bir Araştırma / A Research on the Relationship between Corporate Communication Practices and Corporate Reputation in the Public Transport Sector.....89-98
- Samed KURBAN
Bütçe-Politika İlişkisi Kapsamında Kamu Mali Yönetiminden Beklentiler / The Expectations from the Public Finance Management in the Scope of Budget and Politics Relationship99-114
- Hajra HAFEEZ, Ghulam SAJID
The Relationship among Agricultural Output, Inflation Rate, Fiscal Deficit and National Savings: Evidence from Pakistan / Tarımsal Çıktı, Enflasyon Oranı, Mali Açık ve Ulusal Tasarruf İlişkisi: Pakistan’dan Kanıtlar115-133

The Impact of Regional Splitting and Local Taxes on Local Government Spending in Indonesia

Roosemarina Anggraini RAMBE¹

Ratu Eva FEBRIANI²

Abstract

This study aims to analyze the variables of regional splitting status, local taxes, regional GDP, and population as determinants of local government spending in six regions in Indonesia. The analytical method used was panel data regression, with data obtained from the 2006-2019 research period. The results showed that the split local government spending is significantly greater than un-split local government in four regions. Furthermore, regional GDP and population have a significant and positive effect on local government spending in all regions. Meanwhile, local taxes have a positive effect on local government spending only in five regions. Therefore, the government is expected to evaluate the implementation of regional splitting, create regulations, a conducive business climate, and maintain the population growth rate in all regions to properly maintain the increase in local government spending.

Keywords: Local government spending, Regional splitting, Tax revenue, Regional GDP, Population

JEL Classification: H20, H71, H72

Bölgesel Bölünmenin ve Yerel Vergilerin Endonezya'da Yerele Hükümet Harcamaları Üzerinde Etkisi

Özet

Bu çalışma, Endonezya'nın altı bölgesinde yerel yönetim harcamalarının belirleyicisi olarak bölgesel bölünme durumu, yerel vergiler, bölgesel GSYH ve nüfus değişkenlerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Kullanılan analitik yöntem, 2006-2019 araştırma döneminden elde edilen verilerle panel veri yöntemlerine dayanmaktadır. Çalışma sonuçları bölünmüş yerel yönetim harcamalarının dört bölgede bölünmemiş yerel yönetim harcamalarından önemli ölçüde fazla olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bölgesel GSYH ve nüfus tüm bölgelerdeki yerel yönetim harcamaları üzerinde önemli ve pozitif bir etkiye sahiptir. Bunun yanı sıra, yerel vergiler yerel yönetim harcamalarını yalnızca beş bölgede pozitif yönde etkilemektedir. Bu nedenle, hükümetin yerel yönetim harcamalarındaki artışı uygun bir şekilde sürdürmek için bölgesel bölünmenin uygulanmasını değerlendirmesi, düzenlemeler oluşturmaları, elverişli bir iş ortamı yaratması ve tüm bölgelerdeki nüfus artış hızını koruması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yerel yönetim harcamaları, Bölgesel bölünme, Vergi geliri, Bölgesel GSYH, Nüfus

JEL Sınıflandırması: H20, H71, H72

¹ Department of Development Economics, Faculty of Economics and Business, University of Bengkulu, Indonesia, roosemarina.rambe@unib.ac.id, orcid.org/0000-0001-5724-328X

² Department of Development Economics, Faculty of Economics and Business, University of Bengkulu, Indonesia, ratuevafebriani@unib.ac.id, orcid.org/0000-0003-4449-9862

1. Introduction

Government spending is one of the most commonly discussed topics in the public sector. The effectiveness of spending to provide public services and improve welfare is the goal of every government administration. Many new local governments have emerged since the law on regional splitting was enacted in 2004. This invariably increased government spending due to the construction of infrastructure and facilities such as roads, electricity, buildings, as well as various means of communication, transportation to support operations, local economic activities, and fulfill community needs. The amount of money spent on these newly established regencies/cities has tremendously increased.

Indonesia has currently added 57 new regencies/cities due to regional splitting, thereby culminating in 545 local governments spread over six regions, including Sumatra, Java, Kalimantan, Sulawesi, and Bali & Nusa Tenggara, and Papua & Maluku. Therefore, increases in spending need to be carried out to enable the central government to evaluate the regional splitting policy's effectiveness. However, preliminary studies related to the role of regional splitting in determining local government spending are limited because not many countries are still experiencing this process. Meanwhile, in Indonesia, regional splitting is still an important topic in the discussion of local government spending due to the need for more funds to carry out development in new places, compared to existing local governments. Therefore, this study aims to determine the use of the regional splitting status variable for local governments.

Regarding regional splitting, the Indonesian government has also encouraged local governments to increase revenue from local economic activities, known as local taxes. Therefore, since the enactment of Law No. 28/2009 on local taxes, regencies and cities have been allowed to increase revenues. This law regulates that most of the tax collection, which was previously handed over to the central government, is now transferred to the local governments.

Taxes are a source of local government revenue that illustrates the economic progress of an area. The more advanced the economy of a region, as indicated by growing activity in the industrial, service, and other sectors, the higher the local tax revenue. Furthermore, since the law's enactment, the ratio of tax revenue to total local government revenue has significantly increased, thereby indicating its positive effect. Figure 1 shows an increase from 6.5% tax/total local revenue to 16.7% in 2017 then decrease to 11.6% in 2019. This information shows the unstable ability of local governments in Indonesia to obtain local revenue.

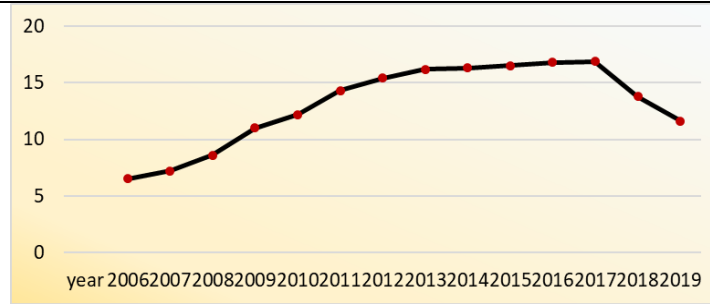

Figure 1: Percentage of Local Taxes on Total Local Government Revenues (in %) Source: Indonesian Ministry of Finance, Processed Data

However, some regions succeeded in increasing their local tax revenue much more rapidly than others, as shown in Figure 2. Local tax revenue need to have a positive effect on local government spending (Apergis et al., 2012; Jibir & Aluthge, 2019; Thamae, 2013). Unfortunately, this influence is not clearly visible in several regions that have experienced an increase in local taxes accompanied by a rise in government spending, namely the Java, Bali, and Nusa Tenggara regions. Meanwhile, in Sumatra, Kalimantan, Sulawesi, and Papua, and Maluku, local tax increases have been very slow, with a significant rise in local government spending. This indicates that taxes have no effect on local government spending in the four regions.

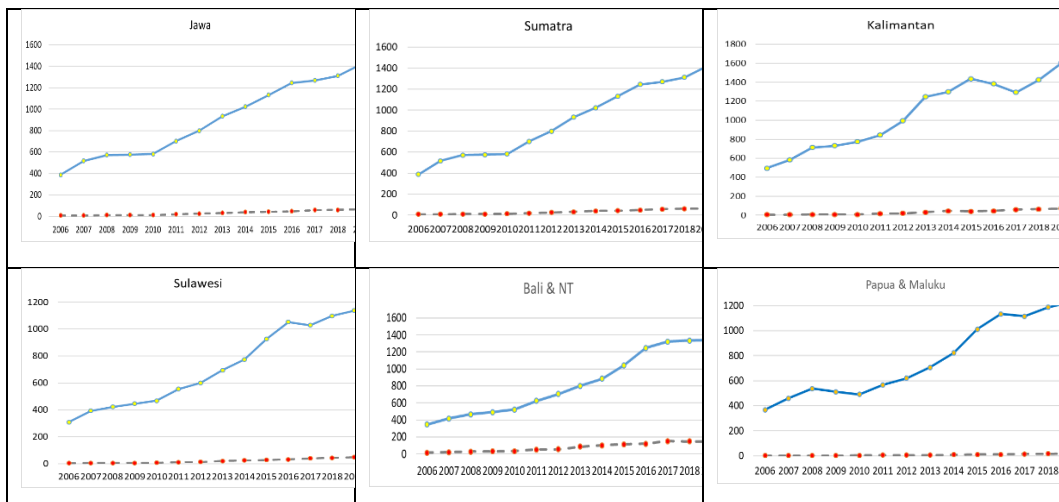

Figure 2: Local Taxes and Local Government Spending in 6 regions in Indonesia Source: Indonesian Ministry of Finance, Various Years, Processed Data Description: — Government spending — Tax

Apart from regional splitting and local taxes, there is a possibility that control variables also affect local government spending. According to previous studies, GDP is a control variable that influences government spending (Antonis et al., 2013; Lamartina & Zaghini, 2010) and population (Akinlo, 2013; Jibir & Aluthge, 2019).

Therefore, based on this explanation, this study aims to analyze the variables of regional splitting status, local taxes, regional gross domestic product (regional GDP), and population as determinants of local government spending.

The analysis method used to answer the research objective is the regression of panel data. Using this method of analysis, it is expected to be known that split local governments have more spending than un-split ones. In addition, the positive influence of Local taxes, regional GDP and population on local government spending can be predicted.

2. Literature Review

The first variable in this study is the status of regional splitting, with a few previous studies on its effect on government spending. However, there are indications that the split local governments have greater spending than un-split ones. Furthermore, the status variable for regional splitting is in the form of dummy variables, which differ from local governments' split and the un-split ones. Therefore, the hypothesis for the status of regional splitting is as follows:

H1. Split local governments have more spending than un-split ones.

Regarding tax variables, Friedman (1978), the inventor of the tax-spend hypothesis, stated that an increase in tax revenue leads to a rise in government spending, thereby causing a budget deficit in government finances. Several previous studies have found a positive effect of tax revenue on government spending in various countries using time series and panel data.

For instance, it was studied in Serbia with monthly data from the first month of 2003 to the 11th month of 2014 (Lojanica, 2015). In ASEAN it occurred in Malaysia, Philippines, Singapore, Cambodia, and Laos from 1980-2012 with granger causality and Dynamic OLS panels (Magazzino, 2014). Furthermore, it occurred in Bangladesh 1973-2013 (Rahman & Wadud, 2014), Greece 1957-2009 using the TAR and MTAR methods (Apergis et al., 2012), the UK from 1955-2009 with the TAR momentum method (Saunoris & Payne, 2010), the USA 1959-2005 (Zapf & Payne, 2009), Pakistan during the 1972-2007 observation period (Aisha & Khaton, 2009), and in Japan, South Korea, Taiwan, UK and USA from 1951-1996 (Chang et al., 2002).

Furthermore, the positive effect of tax revenues on local government spending using panel data has been studied in G7 countries from 1980-2016, using a granger causality panel (Gurdal et al., 2021), in Southeast European countries from 1990-2015 (Tashevskaja et al., 2020), in 48 USA states from 1951-2008 with OLS dynamics (Saunoris, 2015), in the USA with panel data from 1963-1997 with ECM method (Westerlund et al., 2011), and European Union countries from 1960-2006 (especially in Germany, Belgium, Austria, Finland, and the UK) using a granger causality panel (Afonso & Rault, 2008).

Several studies have also revealed the negative effect of tax revenue on government spending. The results used time-series data carried out in Nigeria from 1990-2017 using the Autoregressive distributed lag method (Jibir & Aluthge, 2019), in Lesotho

from 1980-2010 with the Error correction model method (Thamae, 2013), and in Indonesia from 1970-2007 using the VECM method (Sriyana, 2009). From this explanation, more research has shown that taxes have a positive effect on government spending. Therefore, the following hypothesis was proposed.

Hypothesis 2: Local taxes have a positive effect on local government spending

The control variable influencing government spending in this study is state/local income. Several previous studies have shown a positive effect on state income using various proxies. For instance, the research carried out in Turkey with data from 1951-2005 showed that real GNP has a positive effect on total government spending (Mohammadi et al., 2008). The same research was conducted in Nigeria from 1970-2014, which showed that GDP positively affects government spending (Nwude & Boloupremo, 2018). The positive effect of state income on spending was also found in research carried out in Greece from 1833. -1938, which revealed that real per capita positively affects government spending (Antonis et al., 2013).

Research conducted in Spain, with a proxy for GDP per capita from 1984, also significantly affected government spending (Garcia, 2012). In addition, the research carried out in the USA from 1929 to 1996 found that GNP had a positive effect on government spending (Islam, 2001).

From the explanation above, it is known that there is a positive effect of state revenue on government spending. Therefore, to determine the relationship between state revenue and government spending in the 6 regions of Indonesia, the proxies for state revenue used are regional GDP of regency/city. Therefore, the proposed hypothesis is as follows:

Hypothesis 3: regional GDP has a positive effect on local government spending.

Another control variable applied in this study is population. Several previous studies have shown the effect of population on government spending in numerous special fields such as health, education, and social welfare. Akca et al. (2017) stated a positive effect of population on health spending. The research carried out in 36 OECD countries from 2000 to 2013 showed that the percentage of the population that obtained health insurance positively affected government health spending. Furthermore, in China, the population aging and the number of young people increases government health and education spending, respectively (Cai et al., 2018).

Several preliminary studies revealed the positive and negative effects of the total population on government spending. However, many of them stated that the positive effect of the population on government spending in some countries, such as Nigeria, had a positive effect from 1970-2017 (Jibir & Aluthge, 2019). Furthermore, many other studies have also revealed the positive effect of population on government spending (Akinlo, 2013; Breunig & Rocaboy, 2008). Meanwhile, Islam (2001) and Kimakova (2009) found a negative effect of population size on government spending. Based on this description, the following research hypothesis was proposed.

H4: Total population has a positive effect on government spending.

3. Research Methods

This study examines the determinants of local government spending using panel data with an observation period of 2006-2019. The research object's scope consists of 6 Indonesian regions, namely Sumatra, Java, Kalimantan, Sulawesi, Bali & Nusa Tenggara, and Papua & Maluku with 154, 114, 56, 81, 41, and 3 regencies. Panel data regression was used to answer the research problem due to its numerous advantages (Baltagi, 2005), such as the ability to control individual heterogeneity, identify and measure effects that cannot be detected in cross-section or time-series data, as well as the possibility to build and test more complex models. The panel data regression model for each region in Indonesia is stated as follows:

$$\ln GS_{it} = \gamma + \beta_1 DRS_{it} + \beta_2 \ln TAX_{it} + \beta_3 \ln RegGDP_{it} + \beta_4 \ln POP_{it} + \vartheta \quad (1)$$

Where GS represents local government spending, and DRS denotes the dummy status for the splitting of the regency/city region (D = 1 is split; D=0 is otherwise), TAX represents the local taxes, RegGDP represents regional GDP, POP represents the number of residents, β_i represents the coefficient of the independent variable in each region, t represents time, i represents the regency/city, and ϑ denotes an error term at a confidence level of 95%.

Before testing the research hypothesis, the best regression model was examined to determine the common, fixed, and random effects using the Chow and Hausman tests (Wooldridge, 2013). After obtaining the best model, statistical tests were carried out, namely simultaneous (F test), partial regression (t-test), and determination of goodness of fit coefficients (Gujarati, 2003).

4. Results and Discussions

There are large and low variations in local government spending in accordance with the associated regions. This also applies to taxes and regional GDP with the yearly mean values for all variables shown in Figures 3 – 6, excluding regional splitting status.

Figure 3 shows that the Java region owned the highest average local government spending from 2006-2019. Each year, Java and Kalimantan have higher spending volumes than average, thereby indicating a better condition compared to other regions. In Java, which is mostly a center for industry and services with the local tax rate assigned to businesses higher than in other regions. High local tax revenues from the industrial and service sectors provide increased regional government revenue, leading to a rise in local governments' spending capacity. Meanwhile, the Kalimantan region, with abundant natural resources such as petroleum, obtains transfer funds from the central government due to the production of its natural resources. This has also led to large local government revenues and an increased spending capacity.

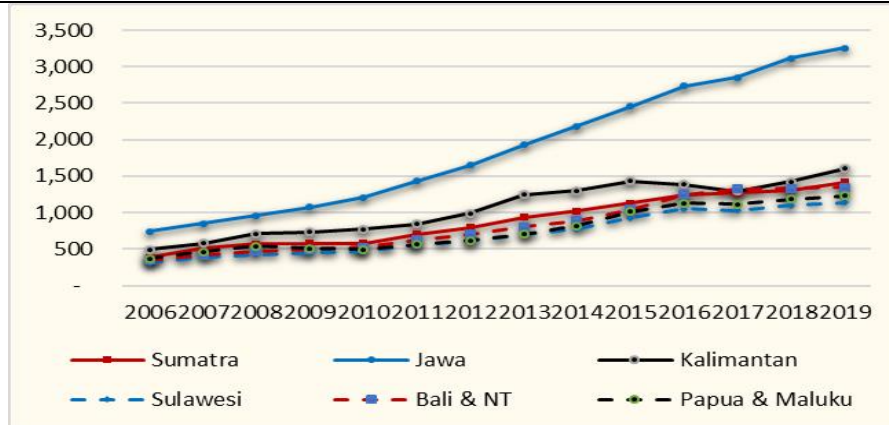

Figure 3: Local Government Spending Average for Each Region (in IDR billion)
 Source: Indonesian Ministry of Finance. Processed Data

This also occurs in other regions that are not industrial and service center areas or without natural resources. On the average, local government spending in this region is not too large, compared to the Sulawesi, Papua, and Maluku regions. The average regional government spending in the Sulawesi is the lowest of the six regions in Indonesia.

The independent variables in Figures 4-7 are described next. Figure 4 shows that regional splitting started since time memorial and stopped in 2014. The largest number of regencies/cities created occurred in the Sumatra region, with over 19 regencies/cities. Furthermore, its large area and population associated it a possible split into regencies and cities. Meanwhile, the regions with the least split were Java and Kalimantan. Although Java is the most densely populated area, it is rather difficult to split, while Kalimantan's forestry and sparse population also make it tasking to carry out a splitting.

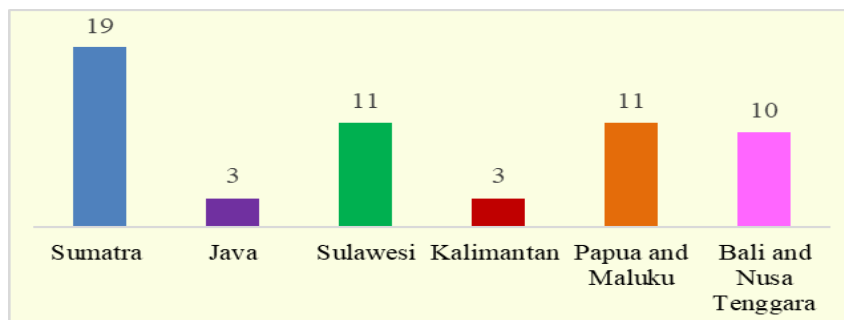

Figure 4: The Number of Split Regencies/Cities in Each Region Until 2014.
 Source: Indonesian Ministry of Finance.

The next variable analyzed is local taxes, which are a source of government revenue. Figure 5 shows the average development of local tax revenue in each region, with the highest in Jawa, followed by Bali and Nusa Tenggara. This is related to the previous explanation on spending with Jawa described as industrial and service centers that provide local taxes, therefore, it has the largest local tax revenue. This is followed by the Bali and Nusa Tenggara regions, which are the

most visited tourism centers. Meanwhile, the economy in the Papua and Maluku regions has not developed rapidly. Therefore, there are no industrial and service centers capable of providing high regional taxes.

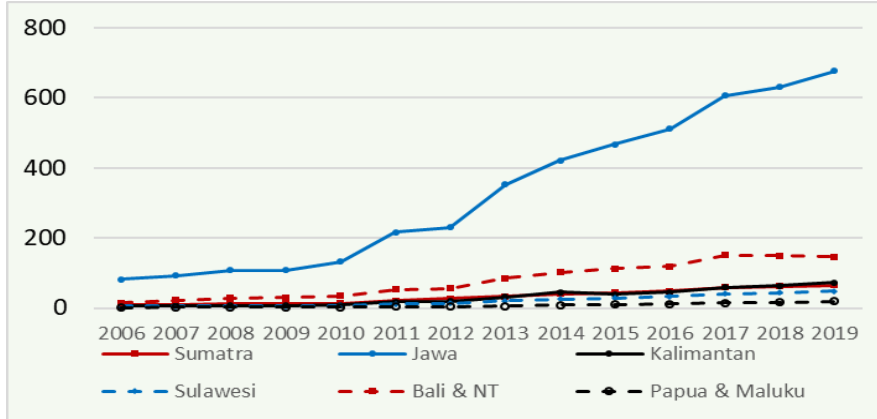

Figure 5: Average Local Tax Revenues in Each Region (in IDR billion)

Source: Indonesian Ministry of Finance, Indonesia. Processed Data.

Figure 6 shows the average regional GDP of regencies/cities in each region, with Java at the highest because it is an industrial and service center, followed by Sumatra, which naturally produces resources, with less in Kalimantan. In contrast, the Papua and Maluku regions have the lowest average regional GDP because they have not developed rapidly.

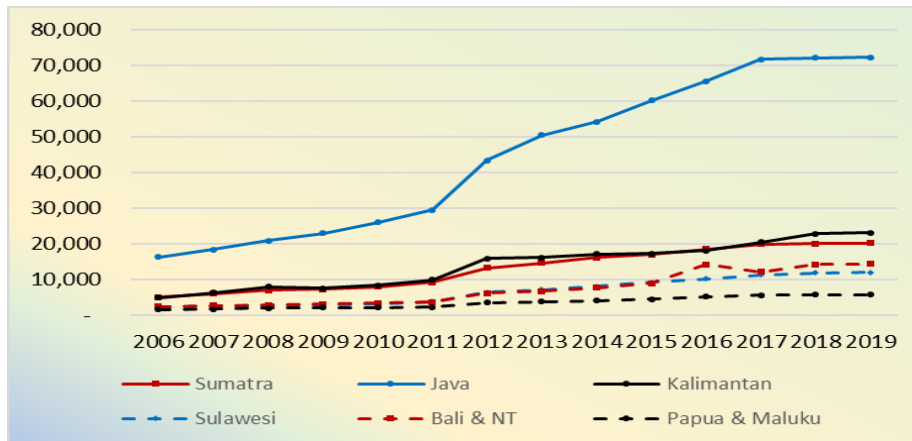

Figure 6: Average Regional GDP of Regencies/Cities in Regions (in IDR billion)

Source: Statistics Indonesia, Processed Data.

Population is the last variable, and according to Figure 7, no region has experienced a rapid increase in population. Currently, Java has the highest population density in Indonesia, with the least in Papua and Maluku.

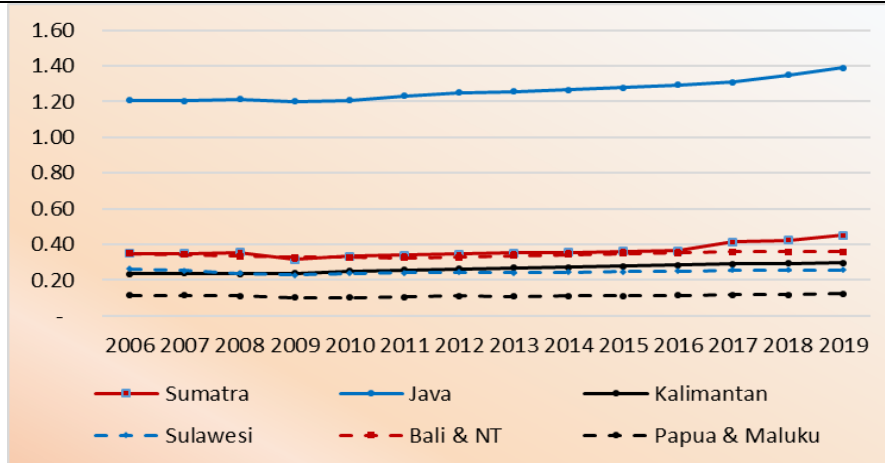

Figure 7: Average Population of Regencies/Cities in Six Regions (in million)
 Source: Statistics Indonesia, Processed Data.

4.1. Determinants of Government Spending

Initially, the regression model test was carried out to determine the effect of regional splitting, taxes, regional GDP, and population on local government spending. Table 1 shows that the Fixed Effect Model is the best for Indonesia's six regions using the Chow and Hausman tests at $\alpha = 5\%$.

Table 1: Testing the Panel Data Regression Model

Type of test	Regions					
	Java	Sumatra	Kalimantan	Sulawesi	Papua & Maluku	Bali & Nusa Tenggara
Chow test	***	***	***	***	***	***
Hausman test	***	***	**	***	***	**

Source: Author's work

Note: Chow test: chi-square prob < 5%, H0 is rejected. It shows that the best model is FEM.

Hausman test: cross random < 5%, H0 is rejected. It shows that the best model is FEM.

From the above explanation, the hypothesis testing was carried out on the fixed-effect model in six regions, as shown in the panel data regression models in Table 2. F-test was performed on all regression models, with H0 rejected at $\alpha 5\%$. Therefore, regional splitting, taxes, regional GDP, and population jointly affect local government spending in Indonesia's six regions. The F-test results are supported by a very high determinant coefficient, which means that the ability of the 4 independent variables in this study is very high in determining fluctuations in local government spending.

From the results of the t-test, Table 2 shows that for the regional splitting status variable, H0 is rejected at 5% significance for five regions in Indonesia. In these regions, the split local governments have greater spending than un-split ones. Conversely, in the Java region, H0 was not rejected at negative 5% significance. This means that in Java, the spending of split local government is not significantly smaller than the un-split ones. Meanwhile, based on the regression model in each

region, the regional splitting status variable's regression coefficient is higher than others except in Java and Kalimantan. This explains that regional splitting status has a significant influence in determining spending in four regions in Indonesia.

Table 2 also shows that for local taxes, H0 is rejected at 5% significance and valid in 4 regions. This means that local taxes significantly affect spending in five regions, namely Java, Sumatra, Sulawesi, and Bali & Nusa Tenggara. H0 is not rejected in the Kalimantan region, and Papua & Maluku region, hence it can be said that local taxes have a significant positive effect on local government spending in four regions, namely Sumatra, Java, Sulawesi, Bali & Nusa Tenggara.

Table 2: Estimated Model of Government Spending

Variables	6 Region in Indonesia					
	Sumatra	Java	Kalimantan	Sulawesi	Bali & Nusa Tenggara	Papua & Maluku
C	0.765***	1.132	0.311**	0.211	0.660**	-0.445*
DRS	1.023***	-0.349*	0.199***	0.877***	1.341***	0.890***
Ln TAX	0.719***	0.655***	0.305**	0.040***	0.692***	-0.023*
Ln RegGDP	0.581***	0.683***	0.599***	0.666***	0.894***	0.785***
LnPOP	0.484***	0.328***	0.345***	0.546***	0.516***	0.539***
R ²	0.959	0.919	0.925	0.978	0.908	0.939
Adjusted R ²	0.947	0.928	0.911	0.959	0.897	0.926
F-statistic	3,826.573	2,055.002	2,131.005	2,922.800	1,956.555	2,388.222
Prob.F-Stat	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000

Source: Author's work

Note: ***, **, * denotes significant on $\alpha = 1\%$, 5% , 10% .

The regression coefficient in the 6 regions shows that the largest tax at 0.7189 is found in Java region. Although it is not elastic, it shows that local government spending's biggest tax effect is positive and significant. This explains that taxes in this region are better utilized for local government spending than in others.

Furthermore, for regional GDP, the t-test shows that H0 is rejected at 5% significance in all regions. Therefore, regional GDP has a significant positive effect on local government spending with a greater regression coefficient than the tax in all regions except Sumatra. This means the effect of regional GDP is stronger than taxes on local government spending.

The highest regional GDP regression coefficient of 0.8945 occurred in the Bali & Nusa Tenggara region with a strong positive influence, thereby decreasing the amount of negative impact of taxes on spending. With regional GDP sourced from the region's abundant natural resources, the government receives a substantial transfer of funds to regulate regional spending. Therefore, there is little effect on local taxes, which are a component of revenue.

Another control variable is population, where H0 is rejected at 5% significance in all regions. This means that the population has a significant positive effect on local government spending in all regions. Therefore, based on the regression coefficient, there are regions with high and low regression coefficients, thereby indicating that

the influencing power of population size varies. The lowest and highest population regression coefficients are in Java and the Papua & Maluku regions, respectively. This means that the population's influence in increasing regional government spending in Java is not stronger than in Papua and Maluku regions.

Table 2 shows the variable with the strongest influence on local government spending in these six regions. In the Sumatra region, the strongest determinant of local government spending is the status of regional splitting with a variable dummy coefficient of 1.0235. The local taxes also have a strong positive influence in determining local government spending at a regression coefficient of 0.7189, therefore it can be said that an increase in tax by 1% leads to a rise in spending by only 0.71%.

In the Java region, the variable with the strongest influence in determining local government spending is regional GDP, followed by local taxes with regression coefficients of 0.6828 and 0.6555, respectively. In this region, regional splitting's variable status does not affect local government spending at 5% significance. The conditions in Kalimantan are similar to the Java region, where the influence of regional GDP is the most vital determinant of local government spending. Meanwhile similar condition occurs in two other regions, namely Sulawesi and Bali & Nusa Tenggara, with dummy variable of regional splitting as the strongest influence variable, followed by regional GDP.

Lastly, in the Papua and Maluku regions, taxes have no effect on local government spending at 5% significance. The variable with the strongest influence used to determine local government spending in this region is a dummy variable of regional splitting status.

4.2. Discussions

The dummy variable for the status of regional splitting is the strongest determinant in determining local government spending. Due to the limited studies related to local government spending with the status of regional splitting, this study contributes to the use of variable splitting status in determining spending by the local government. The results indicated that the split regencies/cities have higher spending than the un-split ones. This condition explains that the split regency/city governments are still in the local development stage, in building infrastructure and facilities such as road, offices, and quality human resources as reflected in various government programs and activities. The development in the split regency/city takes years, therefore development spending is in a high position.

In contrast to existing ones, un-split regencies/cities, which already have most of the infrastructure and facilities, the expenditure needed is spending on infrastructure maintenance and the provision of several new infrastructures for development in their regions. This has led to an increase in spending in the split regencies/cities.

Furthermore, this study also shows that population variables have a significant positive effect on local government spending. These results are in line with the research carried out by Jibir & Aluthge (2019) in Nigeria using the population

growth, with an observation period of 1970-2017. Jibir and Aluthge stated that in Nigeria, the number of young people between 0-14 years is still increasing, thereby leading to a continuous rise in spending for health and education. Apart from that, the increasing population requires the provision of public facilities such as roads, hospitals, schools, etc.

Similar conditions also occurred in Indonesia, which is the fourth most populous country in the world with a fairly large percentage of the young population. The provision of public facilities (such as hospitals, schools), school operational costs (teacher salaries and provision of school books), and health (such as immunization and health insurance) tend to increase with a rise in population.

This study also found a significant positive effect of regional GDP on local government spending. The result of study is in accordance with the explanation of Wagner's law which states that economic development will increase government spending (Rambe & Ekaputri, 2021). In the high income area will emerge industries and services, furthermore the role of government is needed to meet the needs of the business and community such as infrastructure both roads, markets and technology supporting the industry and services. In addition, the role of the government is necessary to provide health, education and recreation facilities to meet the wider needs of the community. Efforts to meet the needs of this community require greater government spending.

This result of study is in line with the research carried out by (Mohammadi et al., 2008). The research conducted in Turkey, used real GNP proxies during the observation period from 1951-2005. Mohammadi et al., stated that the rapid growth of urbanization associated with industry requires improvement and addition of economic infrastructure, including the provision of public transportation, utilities, mass communication, health care, and pension systems. Therefore, the increasing role of government is a natural condition when there is industrial growth. This has happened in Turkey since 1983, which led to the development of the existing industry, with the government implementing a development strategy to improve infrastructure requirements through increased government investment, particularly in the fields of transportation, communication, and energy.

This result is in line with the research carried out by Antonis et al. (2013) in Greece from 1833-1938. This study found a positive effect of real GDP per capita on government spending. It also revealed that industrialization, modernization, and economic growth in Greece increased government activities in the provision of public goods, culture, and welfare services, in addition to a rise in infrastructure provision.

Meanwhile, in Indonesia, regencies/cities in each region that have a high regional GDP and produce abundant natural resource products receive funds from the central government, which is spent by the local governments. The greater the regional GDP and natural resource products produced by the regency/city, the higher the government's ability to play a role in providing development funds. With a growing economy, the higher the regional GDP, the more the economic activity and needs

for the complex needs of the business world. For this reason, the provision of infrastructure and provision of public goods is increasingly needed due to the rise in government spending in developed economies.

5. Conclusions

In conclusion, local government spending in split regencies/cities is greater than the un-split ones. Therefore, the Indonesian government needs to ensure local government spending comes from local taxes, central government transfers, and debt. Furthermore, the local governments need to use regional spending effectively and efficiently to achieve the objectives of implementing splitting, such as providing public services and improving the community's welfare in each regency/city. However, the achievement of the objectives of implementing this local government is not the focus of this research, rather it is the limitation. For this reason, further research is recommended to determine the impact of regional splitting and increased local government spending on the welfare of the people in the six regions in Indonesia.

Apart from regional splitting, the population has a positive effect on increasing regional government spending. A large number of residents are a burden on the local government to provide public services, such as in the fields of education, health, and social affairs. Therefore, it is only natural for them to reduce the rate of population growth in order to reduce local government spending to a reasonable level.

Meanwhile, regional GDP and local taxes, which also positively affect increasing local government spending (Sumatra, Java, Sulawesi, and Bali & Nusa Tenggara), find it difficult to create regulations and a conducive business climate to develop the economy properly. Therefore, regional GDP and local taxes need to provide opportunities for local governments as a source of revenue used to allocate spending to meet increasing community needs, whether due to a rise in population, demands in the provision of infrastructure and facilities, as well as rapidly growing technological advances.

References

- Afonso, A., Rault, C. (2008), "Bootstrap Panel Granger-Causality Between Government Spending and Revenue", *Working Paper 39/2008/DE/UECE Working Paper ISSN No 0874-4548*, <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.511.3106&rep=rep1&type=pdf>.
- Aisha, Z., & Khatoon, S. (2009), "Government expenditure and tax revenue, causality and cointegration: The experience of Pakistan (1972-2007)", *Pakistan Development Review*, 48(4): 951–959.
- Akca, N., Sönmez, S., Yılmaz, A. (2017), "Determinants of health expenditure in OECD countries: A decision tree model", *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 33(6): 2–7.

- Akinlo, A. E. (2013), "Government Spending and National Income Nexus for Nigeria", *Global Journal of Business Research*, 7(1): 33–41.
- Antonis, A., Constantinos, K., & Persefoni, T. (2013), "Wagner's Law versus Keynesian Hypothesis: Evidence from pre-WWII Greece", *Panaeconomicus*, 60(4): 457–472.
- Apergis, N., Payne, J. E., Saunoris, J. W. (2012), "Tax-spend nexus in Greece: Are there asymmetries?" *Journal of Economic Studies*, 39(3): 327–336.
- Baltagi, B. (2005), *Econometric Analysis of Panel Data* (3rd ed., Vol. 5, Issue 7), John Wiley & Sons, Ltd, Chichester, England.
- Breunig, R., & Rocaboy, Y. (2008), "Per-capita public expenditures and population size: A non-parametric analysis using French data", *Public Choice*, 136(3–4): 429–445.
- Cai, Y., Feng, W., Shen, K. (2018), "Fiscal Implications of Population Aging and Social Sector Expenditure in China", *Population and Development Review*, 44(4): 811–831.
- Chang, T., Liu, W. R., Caudill, S. B. (2002), "Tax-and-spend, spend-and-tax, or fiscal synchronization: New evidence for ten countries", *Applied Economics*, 34(12): 1553–1561.
- Friedman, M. (1978), "The Limitations of Tax Limitation", *Policy Review, Summer*: 7–14.
- Garcia, M. J. (2012), "The Revenues-Expenditures Nexus : a Panel Data Analysis of Spain ' s Regions", *HRMARS Exploring Intellectual Capital*, 1(1): 24–38.
- Gujarati, D. (2003), *Basic Econometrics*, McGraw-Hill, New York.
- Gurdal, T., Aydin, M., Inal, V. (2021), "The relationship between tax revenue, government expenditure, and economic growth in G7 countries: new evidence from time and frequency domain approaches", *Economic Change and Restructuring*, 54 (2): 305-337.
- Islam, A. M. (2001), "Wagner's law revisited: Cointegration and exogeneity tests for the USA", *Applied Economics Letters*, 8(8): 509–515.
- Jibir, A., Aluthge, C. (2019), "Modelling the determinants of government expenditure in Nigeria", *Cogent Economics and Finance*, 7(1): 1–23.
- Kimakova, A. (2009), "Government size and openness revisited: The case of financial globalization", *Kyklos*, 62(3): 394–406.
- Lamartina, S., Zaghini, A. (2010), "Increasing Public Expenditure: Wagner's Law in OECD Countries", *German Economic Review*, 12(2): 149–164.
- Lojanica, N. (2015), "Government Expenditure and Government Revenue – The Causality on the Example of the Republic of Serbia", *Management International Conference, January*, Portoroz, Slovenia, 79–90.
- Magazzino, C. (2014), "The Relationship Between Revenue and Expenditure in the

ASEAN Countries”, *East Asia*, 31(3): 203–221.

Mohammadi, H., Cak, M., Cak, D. (2008), “Wagner’s hypothesis: New evidence from Turkey using the bounds testing approach”, *Journal of Economic Studies*, 35(1): 94–106.

Nwude, E., Boloupremo, T. (2018), “Public Expenditure and National Income: Time Series Evidence from Nigeria”, *International Journal of Economics and Financial Issues*, 8(1): 71–76.

Rahman, S. M., Wadud, M. (2014), “Tax and Spend, Spend and Tax, Fiscal Synchronization of Fiscal Neutrality: Evidence from Bangladesh”, *The International Journal of Applied Economics and Finance*, 8(3): 98–108.

Rambe, R. A., Ekaputri, R. A. (2021), “Wagner ’ S Law Vs Keynes ’ Hypothesis : Empirical Evidence From Java and Sumatra , Indonesia”, *International Journal of Economics, Business and Management Research*, 5(07): 233–250.

Saunoris, J. W. (2015), “The Dynamics of the Revenue–Expenditure Nexus: Evidence from US State Government Finances”, *Public Finance Review*, 43(1): 108–134.

Saunoris, J. W., Payne, J. E. (2010), “Tax more or spend less? Asymmetries in the UK revenue-expenditure nexus”, *Journal of Policy Modeling*, 32(4): 478–487.

Sriyana, J. (2009), “A Causality Relationship Between Tax Revenue and Government Expenditure in Indonesia”, *Economic Journal of Emerging Market*, 1(2): 93–101.

Tashevskaa, B., Trenovski, B., Trpkova - Nestorovska, M. (2020), “The Government Revenue–Expenditure Nexus in Southeast Europe: A Bootstrap Panel Granger-Causality Approach”, *Eastern European Economics*, 58(4): 309–326.

Thamae, R. I. (2013), “The Growth of Government Spending in Lesotho”, *Economic Analysis and Policy*, 43(3): 339–352.

Westerlund, J., Mahdavi, S., Firoozi, F. (2011), “The tax-spending nexus: Evidence from a panel of US state-local governments”, *Economic Modelling*, 28(3): 885–890.

Wooldridge, J. M. (2013), *Introductory Econometrics: A Modern Approach* (5th ed.), South-Western Cengage Learning, Australia.

Zapf, M., Payne, J. E. (2009), “Asymmetric modelling of the revenue-expenditure nexus: Evidence from aggregate state and local government in the US”, *Applied Economics Letters*, 16(9): 871–876.

Acknowledgement

The author would like to thank LPPM (Institute of Research and Community Service) of the University of Bengkulu, Indonesia, for funding this study.

Toplu Taşıma Sektöründe Kurumsal İletişim Uygulamaları ve Kurumsal İtibar İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*

Ejder ORMANCI¹

Yasin ŞEHİTOĞLU²

Özet

Bu çalışmanın amacı, toplu taşıma sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde kullanılan kurumsal iletişim uygulamaları ile kurumsal itibar ilişkisini incelemektir. Araştırmanın yöntemi nicel yöntem olarak belirlenmiş ve tarama deseni seçilmiştir. Araştırma için etik kurul raporu alınmıştır. Araştırmada veriler, farklı illerde kurulu 15 toplu taşıma işletmesinden hizmet alan 1026 kişiden anket veri toplama aracı ile toplanmıştır. Veriler SPSS yardımıyla analiz edilmiştir. Çalışmada faktör analizi, güvenilirlik analizi, korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçekler Türkçeye metodolojik prosedür takip edilerek ilk kez uyarlanmıştır. Korelasyon analizi neticesinde kurumsal iletişim uygulamaları ile kurumsal itibar arasında anlamlı ve olumlu ilişki bulunmuş ve hipotez desteklenmiştir ($\beta = 0,701^{**}$). Araştırmanın iki temel katkısı vardır. İlk olarak tüm kurumsal iletişim literatürü için kullanılabilir bir ölçek Türkçeye uyarlanmıştır. İkinci olarak toplu taşıma sektöründe kullanılan kurumsal iletişim uygulamalarının kurumsal itibar ile ilişki düzeyleri alt boyutlarıyla tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal iletişim uygulamaları, Kurumsal itibar, Toplu taşıma sektörü

JEL Sınıflandırması: M10, D83

A Research on the Relationship between Corporate Communication Practices and Corporate Reputation in the Public Transport Sector

Abstract

The purpose of this study is to examine the relationship between corporate communication practices and corporate reputation used in businesses operating in the public transportation sector. The method of the research was determined as a quantitative method and the hatching pattern was chosen. Ethics committee report was obtained for the research. In the study, data were collected from 1026 people who received service from 15 public transportation companies established in different provinces, using a questionnaire data collection tool. The data were analyzed with the help of SPSS. Factor analysis, reliability analysis, and correlation analysis were used in the study. The scales used in the study were adapted to Turkish for the first time by following the methodological procedure.

* Bu araştırmanın ilk bulguları 7-8 Nisan 2021'de düzenlenen International Symposium on Business, Economics & Education'da özet bildiri olarak sunulmuştur. Çalışma aynı başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Doktora öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi SBE, ormanci.ejder@gmail.com, orcid.org/0000-0002-6589-3132

² Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü, ysehit@yildiz.edu.tr, orcid.org/0000-0003-0074-6446

Geliş Tarihi / Received: 11.05.2021
Kabul Tarihi / Accepted: 07.06.2021

*As a result of the correlation analysis, a significant and positive relationship was found between corporate communication practices and corporate reputation and the hypothesis was supported (= 0.701 **). The research has two main contributions. First, a scale that can be used for all corporate communication literature was adapted to Turkish. Secondly, the relationship levels of corporate communication applications used in the public transportation sector with corporate reputation were determined by sub-dimensions.*

Keywords: *Corporate Communication Practices, Corporate Reputation, Public Transport Industry*

JEL Classification: *M10, D83*

1. Giriş

Kurumsal iletişim uygulamaları ile beraber işletmeler, imajlarını ve kimliklerini maksimum düzeyde tutmaya çalışırken, reklamcılık, finansal iletişim, risk iletişimi ile beraber de topluma daha fazla ulaşma eğilimindedir. İşletmelerin; çalışanları, içinde bulunduğu toplum ve bağlı bulunduğu hükümete karşı çeşitli sorumluluklar taşıması sebebiyle kurumsal iletişim bu noktada aracı bir görev üstlenmektedir. Buradan hareketle işletmelerin sahip olduğu kurumsal itibarın sözü edilen görev çerçevesinde yardımcı bir işlevi bulunmaktadır. “Ticari hayatta güvenilir olma, güven kazanmış olma durumunu” ifade eden itibar kavramı işletmeler için günümüzde olmazsa olmaz kavramlardan biri haline gelmiştir. Bu noktada işletmelerin sahip olduğu geçmiş ve müşterilerin işletmeden beklentileri ve yargıları kurumsal itibar açısından belirleyici olarak görülmektedir. Kurumsal iletişim, kurumun varlığını sürdürmek için bağlı olduğu paydaş grupları nezdinde olumlu bir kurum itibarı oluşturmak ve bu itibarı sürdürmek amacıyla tüm iç ve dış iletişimin etkin bir şekilde koordine edilmesini sağlayacak bir çerçeve sunan yönetim fonksiyonudur (Cornelissen, 2019).

Bu araştırmada gerek yarattığı ekonomik katma değer³, gerekse nihai tüketici olan müşteri ile doğrudan ilişkisi göz önünde bulundurularak Toplu Taşıma Sektörü işletmelerine odaklanılmıştır. Günümüzde teknolojinin de desteği sayesinde, nihai tüketiciler, toplu taşıma sektörü işletmelerinin kurumsal iletişim uygulamalarını kullanarak hizmet aldıkları işletmeler ile ilişki kurmaktadır. Müşterilerin bir işletme ile doğrudan ilişki kurduğu bu gibi uygulamalar, onların algıladıkları itibar üzerinde de etkili olabilir. Bu çerçevede araştırmanın iki temel katkısının olacağı düşünülmektedir. İlk olarak tüm kurumsal iletişim literatürü için kullanılabilir bir ölçek Türkçeye uyarlanacaktır. İkinci olarak ise sektörde kullanılan kurumsal iletişim uygulamalarının kurumsal itibar ile ilişki düzeyi tespit edilecek ve sektör temsilcilerine pratik öneriler getirilebilecektir. Araştırmaya başlamadan önce araştırmada kullanılacak anket için Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşeri

³ OECD ülkeleri genelinde gerçekleştirilen bir çalışmada, toplu taşıma sektörüne yapılan her \$1’lık yatırımın katma değerinin \$4 olduğu ve her \$1 milyon dolarlık operasyonel yatırımın o bölgedeki satışları ve tüketimi 3,2 milyon dolar arttırdığı belirlenmiştir. Bkz. T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Esnaf ve Sanatkarlar Genel Müdürlüğü (2017). Esnaf ve Sanatkarlar Özelinde Ulaştırma Sektörü Raporu. Ankara: 81.

Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan 27.05.2021 tarihli etik kurul raporu alınmıştır.

2. Literatür Taraması

Kurumsal iletişim, kuruluşlar tarafından müşteriler ve diğer seçmenlerle iletişim kurmak için kullanılan çeşitli giden iletişim kanalları ile ilgilidir (Balmer ve Greyser, 2006). Kurumsal iletişimin bazı temel işlevleri bulunmaktadır. Argenti'ye göre (2009) bu işlevler görüntü ve kimlik, kurumsal reklamcılık, medya ilişkileri, finansal iletişim, çalışan ilişkileri, toplum ilişkileri ve kurumsal hayırseverlik, hükümet ilişkileri ve kriz iletişimleri olarak sayılabilir.

Kurumsal iletişimde kullanılan bazı iletişim araçları mevcuttur. Bu araçlar yazılı iletişim araçları, sözlü iletişim araçları, görsel-işitsel iletişim araçları ve bileşik iletişim araç ve ortamları olmak üzere dörde ayrılır. Yazılı iletişim araçları notlar, raporlar ve organizasyonel el kitapları olmak üzere birçok şekilde olabilir (gazete, kurum dergileri, broşür vb.) (Altman, 1985). Sözlü iletişim araçları yüz yüze iletişim, konferanslar ve seminerler olarak, görsel-işitsel iletişim araçları, radyo ve televizyon, film ve video, bileşik iletişim araç ve ortamları ise toplantılar, sergiler ve fuarlar olarak sıralanabilir (Akdemir, 2012).

Kurumsal eylemler ve konular hakkında artan kamu bilinci, farklı paydaşlar tarafından umulan şeffaflık için artan gereksinim, ağızdan ağıza iletişim (word-of-mouth) ve çevrimiçi iletişim, müşterilerin bir şirketin ürün ve hizmetleriyle ilgili kişisel deneyimi, kanaat önderlerinin etkisi, çıkar gruplarındaki büyüme ve medyaya artan ilgi kurumsal itibar çalışmalarının artmasına vesile olmuştur (Shamma, 2012). Genel anlamda kurumsal itibar, bir firmanın gelecekteki eylemleriyle ilgili beklentilerini ve paydaşların firmanın nasıl davranacağına ilişkin beklentilerini belirtmek için kullanılmaktadır (Davies, 2015). Kurumsal itibar, işletme dışındakilerin, işletmenin faaliyetleri ve başarılarına ilişkin toplam yargılamalarını tanımlanması olarak da açıklanmaktadır (Çiftçioğlu, 2009). Kurumsal itibara dair ilk nokta, itibarı bir farkındalık durumu olarak tanımlanmaktadır. Bu durumlarda, gözlemciler veya paydaşlar bir firma hakkında genel bir farkındalığa sahiptir ancak organizasyon hakkında yargılarda bulunamazlar. İkinci kilit nokta, itibarı bir değerlendirme olarak tanımlamaktadır. Kurumsal itibar, belirli bir organizasyonun bir yargısı, tahmini veya değerlendirmesi olarak işlev görmektedir. Son olarak, üçüncü nokta kurumsal itibarı bir varlık olarak konumlandırmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında, itibar, değerli veya önemli bir şeydir ve maddi olmayan bir kaynak ve ekonomik varlık olarak işlev görebilmektedir (Remke, 2013).

Müşteriler gözünde daha iyi bir kurumsal itibar elde etmeyi isteyen işletmelerin, öncelikli olarak güçlendirmeleri gereken nokta ürün ve hizmet kalitesi olmalıdır. Paydaşlar grubuna yönelik iletişim çalışmalarında bu hususun öne çıkarılması, ürün ve hizmet kalitesine yönelik algılamaların uygun şekilde yönetilmesi gerekmektedir (Alnıaçık, 2011). Kurumsal itibar kimlik, imaj, kurum kültürü, kurumsal davranış, kurumsal iletişim, işletme etiği, kurumsal sosyal sorumluluk ve finansal performans gibi birçok bileşenin bir araya gelmesiyle oluşan çok boyutlu bir kavram olarak

ifade edilmektedir (Özbay ve Selvi, 2014). İtibar, aynı zamanda iletişim faaliyetleri ve geri bildirim mekanizmalarıyla da bağlantılıdır. İtibar, paydaşlarla ilişkileri içeren imajların ve algıların toplu bir temsildir. Zamanla kazanılır, korunur, geliştirilir veya eksiltir. Bir kuruluşun tüm üyeleri, bir itibar oluşturmaya ve sürdürmeye katkıda bulunmaktadır (Watson ve Kitchen, 2008).

Bir şirketin yalnızca maddi kaynakların kullanımıyla istenen sonuçları yaratarak değil, aynı zamanda bileşenlerin yorum ve algılarını şekillendirecek biçimde iletişimi yöneterek de rekabet avantajı sağlayabileceği belirtilmektedir. Benzer şekilde bir şirket, rekabet avantajı yaratmak ve kuruluşun imajını ve itibarını şekillendiren bileşenlerle uzun vadeli ilişkiler kurmak için kurumsal iletişim uygulamalarını kullanabilmektedir. İşletmelerde itibar yönetiminin önemi kurumsal iletişim departmanının önderliğinde yönetim tarafından benimsenmektedir (Foreman ve Argenti, 2005). Sürekli iletişimin avantajlarının farkında olan kurumlar çalışanlarına bir “değer” gözüyle bakmakta, şirket içinde çalışanlarının sosyal, mesleki ve kişisel gelişimlerine imkân tanımakta, dahası bu imkânları çalışanlarına kurumun kendisi oluşturmaktadır (Taşkın, 2010).

Sosyal medyayla birlikte gelen birtakım yenilikler ve özellikler kurumlar açısından yeni imkânlar meydana getirmiştir. Kurumlar artık bu ortam üzerinden de paydaşlarını takip etmeye ve onların isteklerini, şikâyetlerini, memnuniyetlerini öğrenmeye ve buna yönelik stratejiler geliştirmeye başlamışlardır. Dolayısıyla sosyal medyanın etkin bir şekilde kullanılıp kullanılmadığı, itibar açısından önemli olmaktadır (Aydın, 2015).

Buradan hareketle;

H1: Toplu Taşıma Sektöründe kurumsal iletişim uygulamaları ile kurumsal itibar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1a: Toplu Taşıma Sektöründe kurumsal iletişim uygulamalarından dış mekân bilgilendirme alanları ve basılı doküman ile kurumsal itibar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1b: Toplu Taşıma Sektöründe kurumsal iletişim uygulamalarından etkinlerde gerçekleştirilen faaliyetler ile kurumsal itibar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1c: Toplu Taşıma Sektöründe kurumsal iletişim uygulamalarından mobil uygulama ile kurumsal itibar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H1d: Toplu Taşıma Sektöründe kurumsal iletişim uygulamalarından sosyal medya paylaşımları ve web sayfası ile kurumsal itibar arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3. Yöntem

Çalışma Etik kurul raporu için Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kuruluna gönderilmiş ve 27.05.2021 tarihli 2021/03 toplantı numaralı etik kurul raporu alınmıştır.

Araştırmada nicel yöntem kullanılmış olup tarama deseni seçilmiştir. Tarama deseni ile birlikte bireylerin, tutum, inanç, görüş, fikir, davranış özellik ve

davranışları anket yardımı ile tespit edilmeye çalışılmaktadır. Tarama deseninde başlıca veri toplama tekniği anketlerdir.

Araştırmada kurumsal iletişim uygulamaları için “Berezan, O., Yoo, M., Christodoulidou, N. (2016), The Impact of Communication Channels on Communication Style and Information Quality for Hotel Loyalty Programs, Journal of Hospitality and Tourism Technology” künyeli çalışmada kullanılan ölçek alınmıştır. Orijinali İngilizce olan bu ölçek araştırma kapsamında Türkçeye uyarlanmıştır. Bu makalede iletişim kanallarından ziyade iletişimin stilleri ön plana çıkmıştır. Bu stiller kullanılan iletişim kanalının kullanıcı dostu oluşu, kişisel kullanıma uygunluğu, profesyonel bir izlenime sahip oluşu, interaktif (etkileşimli) bir yapıya sahip oluşu ve özenli / dikkatli bir şekilde yapılandırılması ile ilgilidir. İlgili makalede iletişim kanalları ile ilgili olarak bazı kanallar belirtilmiş olmakla birlikte kapsamının dar tutulduğu görülmüştür. Etkili bir iletişim kanalı listesi oluşturabilmek için içerisinde 3 akademisyen, 3 sektör temsilcisi ve 2 yazarın bulunduğu bir odak görüşme yapılmıştır. İşletmelerde ve özellikle de toplu taşıma sektöründe hangi kurumsal iletişim uygulamalarının kullanıldığı sorusu katılımcılara yöneltilmiştir. Alınan cevaplar bir arada değerlendirilmiş ve tüm katılımcıların üzerinde mutabık olduğu 7 iletişim kanalı (sosyal medya hesapları, web sayfası, mobil telefon uygulaması, geleneksel ve dijital medya mecraları, dış mekân bilgilendirme alanları, basılı dokümanlar, etkinliklerinde (fuar, kongre, konferans, zirve vb.) gerçekleştirilen faaliyetler) yukarıdaki makaleden alınan iletişim stilleri ile eşleştirilerek 35 maddelik anket hazırlanmıştır. İletişim stillerinin Türkçeye uyarlanması için öncelikle alanda uzman ve İngilizce dilbilgisi iyi olan üç akademisyen tarafından stiller Türkçeye çevrilmiş ve bu çeviriler tekrar İngilizceye çevrilerek denklik sağlanmaya çalışılmıştır.

Kurumsal İtibar değişkeni ile ilgili sorular ise; Ker-Tah Hsu (2012)’ya ait olan “The Advertising Effects of Corporate Social Responsibility on Corporate Reputation and Brand Equity: Evidence from the Life Insurance Industry in Taiwan” adlı makalede yer alan ve 5 sorudan oluşan ölçekten alınmış ve toplu taşıma sektörü kullanıcıları için uyarlanmıştır. Burada da Türkçeye uyarlama prosedürü aynı şekilde takip edilmiştir.

Ölçekler 5’li Likert’e sahiptir. Aynı zamanda ölçekteki ifadeler; Kesinlikle katılmıyorum: 1, Katılmıyorum: 2, Kararsızım: 3, Katılıyorum: 4 ve Kesinlikle Katılıyorum: 5 şeklinde belirlenmiştir.

Araştırmanın evreni ülkemizdeki toplu taşıma işletmelerinin sunduğu hizmetlerden yararlanan müşteriler olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda yüz yüze ve online yöntemler kullanılarak toplu taşıma sektöründeki en büyük 15 işletmenin hizmetlerinden yararlanan 1026 deneğe ulaşılmıştır.

4. Analiz ve Bulgular

Toplanan anketlerden elde edilen veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Toplanan verilerin analizinde katılımcıların demografik özellikleri kapsamında frekans analizleri yapılmıştır. Bir sonraki aşamada ise kullanılan ölçeklerin faktör

analizleri, güvenilirlik analizleri, korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Son olarak ise hipotez testi ele alınmıştır.

4.1. Demografik Veriler

Demografik veriler cinsiyet, yıllık gelir, yaş, meslek ve eğitime göre aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1: Kullanıcılara Dair Demografik Veriler

Değişken	Özellik	Frekans	Yüzde	Değişken	Özellik	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	670	65,3	Meslek	Özel Sektör	503	49,0
	Kadın	356	34,7		Kamu Sektörü	361	35,2
Yıllık Gelir	0-2000 TL	100	9,7		Öğrenci	56	5,5
	2001-3000 TL	135	13,2		Ev Hanımı	29	2,8
	3001-5000 TL	266	25,9	Emekli	51	5,0	
	5001-7500 TL	258	25,1	Çalışmıyor	26	2,5	
	7501-10000 TL	118	11,5	Eğitim	İlköğretim	45	4,4
	10001 TL ve Üzeri	149	14,5		Lise	202	19,7
Yaş	18-30 Yaş	170	16,6	Yüksek Okul	61	5,9	
	31-45 Yaş	559	54,5	Üniversite	425	41,4	
	46-60 Yaş	272	26,5	Yüksek Lisans	219	21,3	
	61 ve üzeri	25	2,4	Doktora	74	7,2	

4.2. Faktör Analizleri

Çalışmada kullanılan ölçek maddelerinin doğruluğunu teyit etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. İlk olarak Kurumsal İletişim Uygulamaları Ölçeği, sonrasında ise Kurumsal İtibar Ölçeği hakkında bilgiler verilmiştir.

Kullanılan ölçeğin yapı geçerliliğini sınamak ve varsa boyut indirgemek amacıyla faktör analizine başvurulmuştur. Yapılan faktör analizleri neticesinde geleneksel ve dijital medya boyutu ölçekten çıkarılmıştır. Benzer şekilde web sayfası boyutunda bulunan sorulardan dördüncü ve beşinci maddeler iptal edilmiştir. Dış mekân bilgilendirme alanları boyutu ile basılı doküman boyutu birleştirilmiştir. Aynı

şekilde sosyal medya paylaşımları boyutu ile web sayfası boyutu bir araya toplanmıştır. Buradan hareketle ölçeğin dört boyutlu bir yapıda olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda kurumsal iletişim uygulamaları ölçeğinin ilk faktörü “Dış mekân bilgilendirme alanları ve basılı doküman, ikinci faktörü “etkinlerde gerçekleştirilen faaliyetler”, üçüncü faktörü “mobil uygulama” ve dördüncü faktörü “sosyal medya paylaşımları ve web sayfası” olarak nitelendirilmiştir.

Aşağıdaki tabloda kurumsal iletişim uygulamalarının alt boyutları sosyal medya paylaşımları (1), web sayfası (2), mobil uygulama (3), geleneksel ve dijital medya mecraları (4), dış mekân bilgilendirme alanları (5), basılı dokümanlar (6), etkinlerde gerçekleştirilen faaliyetler (fuar, kongre, konferans) (7) olarak kodlanmıştır. Kurumsal iletişim ölçeği faktör analizi sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Kurumsal İletişim Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

Madde	Faktör Yükleri			Açıklanan Varyans	Cronbach’s Alpha
KUR İlet dis5	0,771			%78,744	0,970
KUR İlet dis3	0,750				
KUR İlet dis2	0,738				
KUR İlet dis4	0,715				
KUR İlet dis1	0,693				
KUR İlet basili3	0,666				
KUR İlet basili2	0,647				
KUR İlet basili1	0,641				
KUR İlet basili4	0,627				
KUR İlet basili5	0,621				
KUR İlet etkin3		0,784		%89,557	0,971
KUR İlet etkin1		0,783			
KUR İlet etkin2		0,783			
KUR İlet etkin4		0,773			
KUR İlet etkin5		0,754			
KUR İlet mobil2			0,837	%86,191	0,96
KUR İlet mobil1			0,825		
KUR İlet mobil3			0,810		
KUR İlet mobil5			0,799		
KUR İlet mobil4			0,749		
KUR İlet sosmed2			0,751	%71,338	0,942
KUR İlet sosmed3			0,724		
KUR İlet sosmed1			0,723		
KUR İlet sosmed5			0,682		
KUR İlet sosmed4			0,676		
KUR İlet web1			0,550		
KUR İlet web2			0,502		
KUR İlet web3			0,502		

Notlar: (i) Varimax Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi
(ii) KMO = 0,973, Bartlett Testi; p<0.001 (iii) Toplam Varyans = 80,605

Kurumsal İtibar ölçeği tek boyut 5 madde halinde bulgulanmıştır. Kurumsal itibar ölçeği faktör analizi sonuçları Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3: Kurumsal İtibar Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

Madde	Faktör Yükleri	Açıklanan Varyans	Cronbach's Alpha
itibar2	0,839	%83,460	0,950
itibar1	0,833		
itibar3	0,831		
itibar4	0,813		
itibar5	0,795		

Notlar: (i) Varimax Rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi , (ii) KMO = 0,969, Bartlett Testi; $p < 0.001$ (iii) Toplam Açıklanan Varyans = 81,735

4.3. Korelasyon Analizi

Korelasyon analizi sonucunda çalışmanın değişkenleri arasında yeterli seviyede ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Buradan hareketle kurumsal iletişim uygulamalarının alt boyutları ile kurumsal itibar arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Kurumsal iletişim uygulamaları ile kurumsal itibar arasında $\beta = 0,701^{**}$, ($p < 0,01$), karşılıklı ilişki bulunmuştur. Korelasyon analizi neticesinde kurumsal iletişim uygulamaları ile kurumsal itibar arasında anlamlı ve olumlu ilişki bulunmuş ve hipotez desteklenmiştir ($\beta = 0,701^{**}$). Ayrıca 4 alt hipotez de ($\beta = 675^{**}$, $\beta = 625^{**}$, $\beta = 578^{**}$, $\beta = 627^{**}$) desteklenmiştir. Alt boyutlara ait korelasyon analizi tablosu aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4: Korelasyon Analizi

Değişken	1	2	3	4	5	6
Dış mekân bilgilendirme alanları (1)	1					
Sosyal medya paylaşımlar/Web sayfası (2)	0,805**	1				
Etkinlerde gerçekleştirilen faaliyetler (3)	0,824**	0,764**	1			
Mobil uygulama (4)	0,717**	0,765**	0,645**	1		
Kurumsal itibar (5)	0,675**	0,662**	0,627**	0,578**	1	
Kurumsal iletişim uygulamaları (6)	0,927**	0,919**	0,896**	0,869**	0,701**	1

** $p < 0,01$

5. Sonuç

Bu çalışmada ulusal literatürde kullanılabilmesi için bir kurumsal iletişim uygulamaları ölçeği Türkçeye uyarlanarak sunulmuştur. Ölçekte ele alınan kurumsal iletişim uygulamaları sosyal medya hesapları, web sayfası, mobil telefon uygulaması, geleneksel ve dijital medya mecraları, dış mekân bilgilendirme alanları, basılı dokümanlar, etkinliklerinde (fuar, kongre, konferans, zirve vb.) gerçekleştirilen faaliyetler olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte bu iletişim kanallarının ölçümleme stilleri de şu şekilde oluşturulmuştur. Kullanılan iletişim kanalının kullanıcı dostu oluşu, kişisel kullanıma uygunluğu, profesyonel bir izlenime sahip oluşu, interaktif (etkileşimli) bir yapıya sahip oluşu ve özenli / dikkatli bir şekilde yapılandırılması. Sonuç olarak geleneksel ve dijital medya

mecraları ölçekten düşmüştür. Yani özellikle yerel medyada toplu taşıma şirketi için yer alan mesajlar ve dijital mecraada işletmenin büyük çoğunluğu reklam olmak üzere verdiği mesajlar müşteri nezdinde diğer kurumsal iletişim uygulamaları ile aynı ölçekte yer bulamamıştır. Bu çerçevede araştırmanın ilk katkısı tüm iletişim literatürü için kullanılabilir bir ölçeği ulusal literatüre kazandırmasıdır.

Çalışmanın temel hipotezinde kurumsal iletişim uygulamaları ile kurumsal itibar arasındaki ilişki anlamlı ve olumlu bulunarak desteklendiği sonucuna ulaşılmıştır. Kurumsal iletişimin işlevinin, paydaşların kuruluş hakkındaki algılarını etkilemek olduğu öne sürülmektedir. İtibar, kuruluş çapında bir fenomendir. Bir kuruluşun iletişimi, genellikle paydaşların bir kuruluş hakkındaki izlenimlerini dayandırdıkları ilk ve bazen tek dayanak olabilmektedir. Stratejik bir odaklanma ile itibar inşa etme sorumluluğunun, tamamen olmasa da büyük ölçüde kurumsal iletişim işlevi içinde olduğu ifade edilmektedir (Brønn, 2013). İtibarlarını nitelikli bir şekilde yapılandırmak ve inşa etmek isteyen toplu taşıma şirketlerinin, yazılı/görsel iletişim kanallarında veya dijital/sosyal medya uygulamalarında etkili olmaya çalışmasının, müşteriler üzerinde duygusal çekicilik veya ürün ve hizmetlerin tanıtımı gibi bileşenler üzerinden daha fazla etki yaratacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çerçevede de sektör temsilcilerine, işletmelerin itibarını korumak veya yükseltmek için kurumsal iletişim uygulamalarını kullanmaları önerilebilir. Ancak dış mekân bilgilendirme alanları ile basılı dokümanların kullanıcılar nezdinde beraber değerlendirildiğini, hakeza sosyal medya paylaşımları ile web sayfası uygulamalarının da aynı şekilde kullanıcılar tarafından beraber değerlendirildiğini ifade etmek gerekir. Her ne kadar denek sayısı yüksek olsa da, deneklerin yaşadıkları şehirlerin büyüklüğü ve trafik yoğunluğu başta olmak üzere başka sebeplerden ötürü toplu taşımayı kullanma tercihleri özellikle kurumsal iletişim uygulamaları ölçeğinin boyutlar arası ilişkilerini etkileyebilir. Bu sebeple gelecek araştırmalarda ölçeğin yeterli örneklem seviyelerine ulaşmak kaydıyla İstanbul başta olmak üzere Türkiye'nin mega kentlerinde tekrar edilmesi önerilir. Bu araştırmada kullanılan anket için etik kurul raporu alınmıştır.

Kaynaklar

- Akdemir, A. (2012), *İşletmeciliğin Temel Bilgileri*, 2. Baskı. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Almaçık, Ü. (2011), "Kurumsal İtibarı Oluşturan Farklı Bileşenlerin Müşteri Bağlılığı Üzerindeki Etkileri", *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 4(7): 65-96.
- Altman, S., Valenzi, E., Hodgetts, R. M. (1985), *Organizational Behavior: Theory and Practice*, Academic Press, Inc.
- Argenti, P. A. (2009), *Corporate Communication*, McGraw-Hill/Irwin. Fifth edition.
- Aydın, A. F. (2015), "Kurumsal İtibar Açısından Sosyal Medyaya İlişkin Bir Değerlendirme", *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 5(1): 78-92.

Balmer, J. M., Greyser, S. A. (2006), "Corporate Marketing: Integrating Corporate Identity, Corporate Branding, Corporate Communications, Corporate Image and Corporate Reputation", *European Journal of Marketing*, 21(1): 22-46.

Berezan, O., Yoo, M., Christodoulidou, N. (2016), "The Impact of Communication Channels on Communication Style and Information Quality for Hotel Loyalty Programs", *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 7(1): 100-116.

Brønn, P. S. (2013), *Corporate Reputation and the Discipline of Corporate Communication*, The Handbook of Communication and Corporate Reputation, 53-61.

Cornelissen, J. (2019), *Kurumsal İletişim*, Çev. Ed. Çiğil Sohodol Bir, İdil Karademirlidağ Suher. İstanbul: The Kitap.

Çiftçiöğlü, A. (2009), *Kurumsal İtibar Yönetimi*, Dora Yayınları. Bursa.

Davies, G. (2015), *Corporate Reputation*. Wiley Encyclopedia of Management, 1-5.

Foreman, J., Argenti, P. A. (2005), "How Corporate Communication Influences Strategy Implementation, Reputation and the Corporate Brand: An Exploratory Qualitative Study", *Corporate Reputation Review*, 8(3), 245-264.

Hsu, K. T. (2012), The Advertising Effects of Corporate Social Responsibility on Corporate Reputation and Brand Equity: Evidence from the Life Insurance Industry in Taiwan", *Journal of Business Ethics*, 109(2), 189-201.

Özbay, D., Selvi, Y. (2014), "Kurumsal İtibarın Ölçümü: Bir Model Önerisi", *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 25(76): 135-159.

Remke, R. (2013), *Corporate Reputation and the Discipline of Organizational Communication*, The Handbook of Communication and Corporate Reputation, 30-39.

Shamma, H. M. (2012), "Toward a Comprehensive Understanding of Corporate Reputation: Concept, Measurement and Implications", *International Journal of Business and Management*, 7(16): 151-169.

Taşkın, M. (2010), *Ekonomik Kriz Ortamlarında Kurumsal İletişim Kanallarıyla İç Paydaşlara Dönük Kurumsal İtibar Yönetimi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Esnaf ve Sanatkârlar Genel Müdürlüğü (2017), *Esnaf ve Sanatkârlar Özelinde Ulaştırma Sektörü Raporu*, Ankara.

Watson, P., Kitchen, P. J. (2008), *Reputation in Action. Facets of Corporate Identity, Communication and Reputation*, New York, Routledge, 121, 140.

Bütçe-Politika İlişkisi Kapsamında Kamu Mali Yönetiminden Beklentiler

Samed KURBAN¹

Özet

Bütçe, kamu yönetimi için oldukça önemli fonksiyonları yerine getirir. Bu fonksiyonlar, devleti yönetme yetkisini elinde bulunduran iktidarın bazı hedeflerini gerçekleştirmek için araçtır. Politik bir belge olan bütçe, toplumun çatışan ve rekabet eden menfaatleri arasında kıt kaynakları bölüştürür. Yürütmeyi oluşturan hükümet ya da iktidar da esasen bir siyasi partinin icra edeceği politikayı uygular. Bu kapsamda, politika ve bütçe arasındaki ilişki, karar alıcıların bütçeye siyasal ve ekonomik tercihlerine göre anlam yüklemelerine neden olmaktadır. Bunun sonucunda, yönetimin temel işlevleri (planlama, örgütlenme, personel yönetimi, yöneltme, eşgüdüm) kamu yönetiminin etkinlik derecesini gösteren bütçeye bağlı olarak şekillenmektedir. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, söz konusu tercihin sonuçlarından biridir. Çalışmada, kamu politikası-bütçe ilişkisi kapsamında kamu mali yönetiminde ortaya çıkan değişimin irdelenmesi amaçlanmıştır. Buna göre, 5018 sayılı kanun çerçevesinde kamu idarelerine getirilen stratejik plan hazırlama zorunluluğu özünde bütçenin yönetimini ilgilendirmektedir. Çalışmada yazılı belge ve doküman analizi üzerinden nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bütçe, Kamu politikası, Kamu yönetimi

JEL Sınıflandırması: H61, H83

The Expectations from the Public Finance Management in the Scope of Budget and Politics Relationship

Abstract

A budget document realizes highly important functions for public administration. These functions are a means for a power that holds the authority to govern the state to fulfil certain objectives. The budget, which is a political document, allocates the limited resources between conflicting stakes of a society. Essentially, the government, which constitutes the enforcement, applies the policy of a certain political party. In this regard, the relationship between politics and budget causes the decision-makers to interpret the budget based on their political and economic preferences. As a result, the main functions of governance (planning, organizing, personnel management, guiding, and coordination) are structured according to the budget, which demonstrates the activeness of public management. The Public Finance Management and Control Law is one of the results of these preferences. The study aims to analyze the change in the public financial management in the scope of the relationship between public policy and budget. Accordingly, it refers to the budget management, underlying the obligation of strategic plan preparation enforced by the law numbered 5018. In the study, the qualitative research analysis was used based on the analysis of written records.

Keywords: Budget, Public policy, Public administration

JEL Classification: H61, H83

¹ Arş. Gör. Dr., İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, samed.kurban@dpu.edu.tr, orcid.org/0000-0001-6002-1573

1. Giriş

Yönetim olgusu, insanlık tarihinin gelişim sürecinde, maksatlı kolektif bir eylemin gerçekleştirilmesi için ortaya çıkan eylem tarzı olarak görülebilir. Yönetimin, bilimsel bir süreç olarak çalışılmasına katkı sağlayanlardan biri de yönetim işlevlerini ve ilkelerini konu alan ve ilk eksiksiz yönetim kuramı olarak nitelendirilen “Genel ve Endüstriyel Yönetim” isimli kitabıyla Henri Fayol’dur. Bu çalışma, klasik yönetim kuramının ana öğelerinin ortaya çıkması bakımından önemlidir (Emre, 2003: 5). Fayol, yönetimin tanımını PÖYED kısaltmasıyla ifade edilen beş temel fonksiyondan hareket ederek yapmıştır. Fayol’a göre yönetim; planlama, örgütleme, yönlendirme, eşgüdümleme ve denetim işlevlerinden meydana gelen bir süreçtir.

Yönetim biliminin temel unsurlarını geliştirme çabası L. Gulick tarafından yazılan “Yönetim Bilimi Hakkında Notlar” isimli çalışma ile önemli bir aşama kaydetmiştir. Çalışmada ele alınan yönetim fonksiyonları gerek kamu yönetiminde gerekse işletme yönetiminde birçok kuruluş ve durum için geçerli bilimsel ilkeler olarak kabul edilmektedir. Fayol’un “Genel ve Endüstriyel Yönetim” isimli kitabından uyarlanan ve POSDCORB² kısaltmasıyla bilinen yönetimin temel unsurları, Gulick tarafından sorulan “üst yöneticinin işi nedir, ne yapar?” sorusunun da cevabını vermektedir. POSDCORB, yöneticinin işinin çeşitli işlevsel unsurlarına dikkat çekmek için tasarlanmıştır. Planlama, örgütleme, personel işleri, eşgüdümleme, haberleşme/rapor verme, bütçeleme ve finansman yedi temel yönetim fonksiyonudur. Bütün bu işlevler yöneticinin başlıca görevleri olarak kabul edilebilirse de yönetimin alt bölümleri olarak ayrı ayrı bir örgütlenmeyi de ifade edebilir (Gulick & Urwick, 1937: 13). Gulick, günümüzde halen yönetim bilimi literatüründe geçerliliğini koruyan POSDCORB kısaltmasıyla, Fayol’a ilave olarak personel alma ve bütçeleme/finansman fonksiyonlarını ele almıştır. Gulick’in Amerikan devlet yönetiminde bütçeleme ve planlama fonksiyonları üzerinde durması yönetme, eşgüdümleme ve örgütlemenin kurumsallaştırılmadığını, fakat başkanın elinde farkedilmediğini ve uygulanmadığını düşünmesinden kaynaklanmaktadır (Gulick ve Urwick, 1937: 14).

Bütçe, günlük hayatta yaygın bir şekilde kullanılan bir olgudur. Kavram, bir dereceye kadar herkes tarafından para, zaman veya getirisi ve maliyeti olan hemen hemen her şey için kullanılmaktadır. Bütçe kavramının menşeyinin Fransızca mı yoksa İngilizce mi olduğu ihtilaflı bir konu gibi görünmekle birlikte, çanta, torba ve bohça anlamlarında kullanılan “bouget” kelimesinden geldiği hakkında kuvvetli deliller vardır (Kuyucak, 1952: 5). Türk Dil Kurumu, bütçeyi “devlet ve öteki kuruluş veya toplulukların belirli bir dönem içindeki gelir ve giderlerinin oranlama niceliklerini önceden belirleyen, onaylayan ve bu işlemlerin yapılmasına izin veren kanun veya karar” olarak tanımlamaktadır (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, t.y.). Bütçe kavramına ilişkin olarak yapılan açıklamalarda bütçe, devletin gelir kaynaklarını ve giderlerini belirterek, bunlar arasında denge kuran, belirli bir dönem için verilen izin sonunda ortaya çıkan hukuki bir belge olarak görülmektedir.

² Planing, Organizing, Staffing, Directing, Coordinating, Reporting, Budgeting.

Ancak, bütçe sadece klasik maliyecilerin anladığı dar kapsamlı bir mali denge aracı değildir. Mali ve ekonomik koşulların yanı sıra siyasi ve sosyal ihtiyaçlar bütçeyi devlet ekonomisine yön veren bir ekonomik denge aracı hâline getirmiştir (Coşkun, 1978: 12-13). Bu açıdan bakıldığında bütçe, hükümetlerin yönetimde başarılı bir şekilde kalmalarını ve uzun ömürlü olmalarını sağlayan önemli bir dinamiktir. Kamuoyunun, hükümetlerin çalışmalarını doğru bir şekilde hazırlanmış bütçeden başka daha iyi öğrenebilecekleri bir araç yoktur.

Devletler, farklı kamusal hizmetler için yapılması gereken harcamaları belirlerken, ihtiyaçlar ve gelirler arasındaki ilişkiyi göz önüne almalıdır. Bu dengenin uygun bir şekilde kurulması ve belge hâlini almasıyla birlikte bütçe ortaya çıkar. Bütçe, nihai kontrol veya egemenlik hakkının bir özelliğidir. Bu hakkın güvence altına alınması çok kolay olmamıştır. Bütçenin, tarihi asırlar öncesine giden, vergi koyma ve harcama yapma yetkisinin sınırlandırılması temelinde oluşan yolculuğu, kavramın siyasi ve yönetsel mücadelenin bir ürünü olduğunu gösterir.

Hükümetler, tarihsel gelişim sürecine bağlı olarak yaşanan değişime uygun şekilde sürekli olarak genişleyen yetki ve görevlere sahip olmuştur. Günümüz devletleri neredeyse bütün toplumsal alanlara nüfuz etmekle birlikte üstlendikleri rolün yaşanan sosyoekonomik gelişmelere bağlı olarak değiştiği görülmektedir. Söz konusu değişim sürecinde, kamu yönetiminin artan sorumluluğu, bütçeyi kamu politikalarını uygulamanın en önemli aracı hâline getirmektedir. Kamu politikasını tanımlama çabası, literatürde kabul gören birçok açıklamanın yapılmasına imkân sağlamıştır. Bununla birlikte, kamu politikası en basit ifade ifadeyle “hükümetlerin yapmayı seçtiği ve seçmediği her şey” olarak açıklanabilir (Dye, 2013: 3). Bu çerçevede, bütçeler hükümetlerin eylemlerine ya da eylemsizliklerine bağlı tercihlerini ortaya koymaktadır. Gerek kamu politikasının gerekse bütçenin özünde hem karar alma hem de alınan kararların uygulanması yatar. Bütçe ve kamu politikası ilişkisi kapsamında kamu mali yönetiminde ortaya çıkan değişim, yönetimin diğer işlevlerini ve kamu yönetimini de etkilemektedir. Bu bağlamda, çalışmada bütçenin kamu yönetimi için ifade ettiği anlam ve kamu politikası-bütçe ilişkisi ele alınacaktır. Diğer taraftan kamu politikası ve bütçe ilişkisi kapsamında, Türkiye’de kamu yönetimi reformunun bir parçası olan kamu mali yönetimindeki değişim irdelenecektir.

2. Bütçe Kamu Yönetimi İçin Ne İfade Etmektedir

Bütçe, geçmiş yüzyıllar öncesine varan ve kökeninde halk iradesinin yer aldığı sürecin sonunda ortaya çıkmıştır. Bu süreçte, halkın temsilcilerine idareyi kontrol etmek üzere verilen bütçe, devletin mali kaynakların akışını kontrol etmesi ve dağıtması için bir araç olarak düşünülmüştür. Hükümetler, gelirlerini ve harcamalarını resmi bütçe sistemlerine sahip olmadan önce de bütçelendirmiştir. Ancak 19. yüzyılda idari yapıda oluşan büyüme, hükümetlerin kapsamlı bütçeler hazırlayarak kaynak kullanımını koordine etmelerini gerektirmiştir. Bütçe, gelir ve harcamaları birkaç parça halinde öneren bir belge olmaktan çıkarak, hükümetlere yasama organına kamu finansmanının tam bir resmini sunmasına olanak sağlamıştır (Violante, 2001: 24). Bundan sonraki süreçte bütçe, yasama organına kamunun mali yönetimi için çok önemli bir işlev yüklemiştir. Böylelikle bütçe, hükümetlerin

kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi için kendilerine verilen kamu kaynaklarını nasıl kullanacaklarını gösteren bir belge hâline gelmiştir.

Bütçenin, kontrol ve denetleme ihtiyacının sonucu olarak ortaya çıkması kavramın niteliğine çok boyutlu bir perspektiften bakmayı gerektirmektedir. Toplumsal ihtiyaçların, devletin görev ve sorumluluklarında ortaya çıkardığı değişim, bütçe ve siyaset arasındaki organik ilişkiyi gösterir. Bu ilişki kamu yönetiminin yapısal ve işlevsel görünümünde somutlaşır. Kamu yönetimi çevresi; ulusal devlet yönetimini, yerel yönetimleri, kamu iktisadi girişimlerini ve uluslararası kuruluşların çalışmalarını içermektedir (Ergun ve Polat, 1978: 6). Kamu yönetimi, toplumun yönetilmesi ve toplumsal olayların yönlendirilmesi işlevini yüklenen bir aygıttır. Dolayısıyla toplumsal niteliği söz konusudur. Kamu yönetiminin bu niteliği, en temel anlamda toplum hâlinde yaşayan insanların ihtiyaçlarını karşılamasından kaynaklanmaktadır. Kamu yönetimi, modern-kapitalist-ulus devlet temelinde yükselmektedir. İnsanlık tarihinin gelişim sürecinde bu temel üzerinde yükselen onlarca tür olmasına rağmen, kamu yönetimini diğerlerinden ayıran temel farklılık içinde yaşadığımız topluma ait olmasından kaynaklanmaktadır (Güler, 2010: 80). Bütçenin kamu yönetimi için ifade ettiği önem de toplumsal bir olgu olmasından ileri gelmektedir. Toplumsal bir kurum olan bütçe, kamu yönetiminin gerek siyasi gerekse mali-iktisadi gelişimine uyarak şekillenmektedir.

Bütçeyi tanımlama çabasına bağlı olarak çeşitli açıklamalar yapılmaktadır. Bütün bu tanımlardan çıkarılan sonuç ise bütçenin kamu hizmetlerinin karşılanması için gerçekleştirilecek giderleri ve elde edilen gelirleri gösteren bir yasa olduğudur. Bütçenin, devletin gelir ve gider kaynakları arasında kuracağı denge çerçevesinde uygulanması ise temel olarak kamu yönetiminin işidir. Bütçe, kaynak yönetimi üzerinden toplumsal hayata ilişkin değişiklikler yapma imkânına sahiptir. Bu açıdan ele alındığında, gelirlerin belirli bir sınıf aleyhine sistemleştirilmesi, giderlerin belirli bir amaca yönlendirilmesi toplum üzerinde çok kuvvetli yankılara yol açabilir (Erginay, 1957: 7-8). Bütçeler; devlet kurumlarının, devletin çeşitli yönetim birimlerinin, devlet dışı ilgili kuruluşların ve vatandaşların çıkarlarının nasıl rekabet ettiğini anlamının temelini oluşturmaktadır.

Bütçe, siyasi hayatta ciddi bir çekişme meselesidir. Yürütme organı, siyasi partiler, milletvekilleri, çıkar grupları tercihlerini bütçede sıralamak için birbirleriyle görüşürler. Zaferler ve yenilgiler, uzlaşmalar ve pazarlık, anlaşma süreci ve çatışmalar gibi ulusal hükümetin rolü ile ilgili her şey bütçede vücuda gelmektedir. En bütünsel anlamda bütçe, siyasi sürecin kalbinde yatmaktadır (Wildavsky, 1974: 4-5). Bu yüzden bütçeler biçimsel olarak ifade ettikleri rakamların arka planında yer alan biz dizi ilişki üzerine kurulan ve bu ilişkileri yönlendiren temel bir dinamik olarak görülmelidir.

İnsanlık tarihi kadar eski bir olgu olan yönetim düşüncesinin gelişim süreci ve feodal üretim tarzından modern kapitalist dünya sistemine uzanan süreç dikkate alındığında, zamanın bütçeyi yükselttiği derece kolaylıkla anlaşılabilir. Bu durum, bütçe ve siyaset arasındaki organik bağ kapsamında, bütçenin kamu yönetiminin en büyük etkinlik ölçüsü olduğunu göstermektedir. Bütçe süreçleri, bir kez kurulduktan sonra yasal çerçeve ve kurallarla mekanik olarak çalıştırılan sistemler

değildir. Bunlar sayısız kural ve yönetmelikten oluşan organik süreçlere ve yazılı olmayan fikir, gelenek, yaklaşım ve yöntemlere benzemektedir. Aynı zamanda söz konusu süreç son derece politiktir, gelir ve servet dağılımının doğrudan etkisi vardır ve bu nedenle toplum genelinde bir güçtür (Isaksen vd., 2007: 2).

Dört dönem başbakanlık yapan İngiliz devlet adamı Gladstone, bütçenin içeriği itibariyle ne ifade ettiğine ilişkin olarak şu meşhur açıklamayı yapmıştır: “Bütçeler, sadece aritmetik işlemler olmaktan ziyade, bireylerin refahının, sınıfsal ilişkilerin ve krallıkların kökenine dair açıklamalar taşıyan binlerce yoldan biridir”. Gladstone’un bu açıklaması, bütçenin kamu yönetimi zemininde işlevinin ne olduğu konusunda aslında üç temel soruyu ortaya koymaktadır (Fitzpatrick, 1918: 5):

- Devlet yönetiminin idaresi için bir sonraki mali yıl ne kadar para gerekecek?
- Eldeki para nedir? Hangi kaynaktan daha fazla gelir bekleniyor?
- Devletin sunacağı hizmetler için tahsis edilen miktar ne olacak?

Victor Hugo ve Barthelemey’in bütçeye ilişkin fantastik tanımlamaları da Gladstone’un tezini desteklemektedir. Hugo, bütçeyi her taraftan kancaların atıldığı garip bir balık ve büyük bir canavar olarak ifade etmektedir. Barthelemey de bütçeyi insanların alın teriyle elde ettikleri şeyleri sömüren asalak bir sülüğe benzemektedir (Beard, 1917: 3). Bütün bu açıklamalar teknik değerlendirmelerden tamamen uzak metafor düşünceler olarak görülebilir. Ancak bu açıklamalar, bütçeye ilişkin belirli bir tanım yapmanın zorluğu içerisinde, gerçekte ne ifade ettiğine ilişkin yardımcı olmaktadır. Bütün bu sorular bütçe yapımının ve yönetiminin aslında teknik değil siyasi bir konu olduğunu göstermektedir. Bütçe süreci, bütçe yapımı ve uygulamasının siyasi, bürokratik ve teknik prosedürlerini içermektedir. Dolayısıyla bütçe hükümetlerin hangi alanlara yönelik karar aldığını, hangi alanlara yönelik karar almadığını gösteren en temel belgedir.

Bütçenin çok amaçlı bir ifade tarzı olduğunu bilmek, bu etkinliğin boyutunun ortaya konması açısından önemlidir. Çünkü bütçeyi tek bir tanımlama ölçütü içinde bir belge olarak sunmak onun temel fonksiyonlarının kısmen göz ardı edilmesine neden olabilir. Bütçeler, en genel anlamda tercihlerin veya değerlerin bir betimlemesi, açıklaması ve nedensel ifadesi olarak düşünülür (Lee ve Johnson, 1998: 15). Bu noktada kamu yönetiminin yapısal ve işlevsel boyutu, bütçenin çok boyutlu işlevleriyle organik bir ilişkiyi yansıtmaktadır. Kamu yönetimi, yapısal bir kavram olarak devletin yürütmeye ilişkin kolunun örgütsel görünümünü yansıtır. Siyasi iktidarlar, bu örgütsel yapı ile amaçlarını ve programlarını gerçekleştirir. İşlevsel bir kavram olarak kamu yönetimi ise yasaların öngördüğü işleri ve kamu politikası kararlarını uygulamakla ilgili süreçleri ve faaliyetleri içerir (Eryılmaz, 2016: 11). Bütçeler de kamu yönetiminin yapısal çerçevesini oluşturan kurumların ne satın aldığını, ne yaptığını ve neyi başardığını ortaya koyar. Merkezi idare teşkilatının ya da yerel yönetim birimlerinin bir zamandaki belirli bir fotoğrafını sunar. Aynı şekilde, temel işlevlerinden biri olarak kamu yönetimine yönelik nedensel açıklamalar sunar. Bütçenin kamu yönetimine ilişkin olarak böyle bir görev üstlenmesi ve sebep-sonuç ilişkisinin parçası olması, bütçe kararlarının

hedeflere ulaşmak için gerçekleştirilen faaliyetlerin bir parçası olduğunu göstermektedir.

Bütçe, kamu yönetiminin etkinlik derecesine olumlu anlamda katkı sunabilmektedir. Ancak bu durum harcamaların karşılamaı düşündüğü hizmetleri ne ölçüde başarılı bir şekilde yerine getirdiği ile ilgilidir. Çünkü kamu hizmetinin sunulması kamu yönetiminin işidir. Bütçeler, hizmetlerin yerine getirilmesinde tercihlerin ifadesi olarak belirli eğilimleri gösterir. Bu bağlamda, bütçe en iyi şekilde aralarında ilişki olan birlikler kümesinin sistemi olarak açıklanabilir. Bütçesel karar alma; yürütmenin, yasamanın, organize çıkar gruplarının ve birtakım grupların eylemlerinin sonucunda oluşur. Bütçe yapımı ve uygulaması; siyasi aktörler, ekonomik ve sosyal teoriler, çok sayıda kurumsal yapı ve birbirleriyle rekabet eden normları ve değerleri kapsar (Lee ve Johnson, 1998: 16).

Bütçenin kamu yönetimi için ifade ettiği önem ve kapsamı ortaya koymak, siyaset ve bütçe arasındaki ilişkiyi temel alarak hareket etmeyi gerektirir. Bütçe, kamu yönetiminin etkinlik derecesini sağlayan en önemli araçlardan biridir. Aynı şekilde bütçe sisteminin başarısı da büyük oranda iyi bir idareye bağlıdır. İdarenin bu noktada göstereceği başarı, yönetsel organizasyon veya mekanizma için bütçe sisteminin uygunluğunu gösterir (Buck, 1921: 191). Bu kapsamda, bütçenin etkin bir şekilde kendisine biçilen görevleri yerine getirmesinde devlet mekanizması bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Fayol'un beş temel fonksiyon şeklinde ortaya koyduğu ve Luther Gulick'in personel alma ve bütçelemeyi ekleyerek geliştirdiği yönetimin işlevleri, birbirleriyle ilişkileri çerçevesinde ele alınmalıdır. Bu husus, bütçenin kamu yönetiminin verimliliğini ve etkinliğini güvence altına almak konusunda merkezi ya da belirleyici özelliğini koruması için de gereklidir.

3. Kamu Politikasını Uygulama Aracı Olarak Bütçe

Bütçenin devlet yönetiminde oynadığı rol, belirli bir imtiyazın gelişim sürecini ortaya koyar. Bu imtiyaz aynı zamanda cüzdanın kontrol edilmesi hakkını göstermektedir. Nitekim kamu gelirlerinin ne kadar artırılacağına ve hangi harcamalara yetki verileceğine dair hak arama mücadelesi birtakım siyasi ilkeler üretmiştir. Söz konusu mücadele, iki temel mesele üzerinde yoğunlaşmıştır: Kamu otoritesi hangi yetkiyi kullanacak ve onun irade gücünü onaylayacak ve koruyacak gerekli formaliteler nelerdir (Beard, 1917: 5). Çünkü bütçeler, siyasi iktidarı temsil eden hükümetlerin mali planı olarak işlev görür. Devletin gelir ve harcamalarının tahmini değerlerini veren bütçe, merkezi denetim altındaki yürütme organı tarafından hazırlanır. Bütçe, hükümetin kamu hizmetlerinin finansmanını karşılayacak harcamalar için önceliklerini ve bu masrafları karşılamak için nereye ve nasıl kaynak kullanacağına ilişkin detayları gösterir. Bütçeleme, mali kaynakların amaçlara dönüştürülmesiyle ilgilidir. Para kaynakları sınırlıdır ve bir şekilde dağılımının yapılması gerekir. Bütçe, alternatif harcama kalemleri arasında seçim yapmak için bir mekanizma hâline gelir. Dolayısıyla, hedeflere nasıl ulaşılacağına dair ayrıntılı bir sınıflandırma görevini üstlenmiş iş planı olarak görülebilir. Gelir tahminleri gerçekleşir, uygun şekilde harcanır ve ilgili eylemler istenilen sonuçları doğurursa bütçe belgesinde belirtilen amaçlara ulaşılır. Böylece

bütçe, politika hedeflerini gerçekleştirmek için finansal kaynaklar ve insan davranışı arasında bir bağ haline gelir (Wildavsky, 1974: 1-2).

Bütçenin en önemli özelliklerinden biri devletin gelir ve giderleri arasında karşılıklı ilişkinin kurulması yoluyla sağladığı dengedir. Söz konusu döneme ilişkin tahmini gelirler ve harcamalar arasında doğru bir denge kurmak için, devletin mali meseleleri hakkında en kapsamlı bilgiyi elinde bulunduran kişiler tarafından akıllı bir planlama yapılmalıdır. Bununla birlikte, sadece gelir ve harcamalar arasında bir denge kurulması değil, mevcut fonların kamu hizmetleri arasında rasyonel şekilde dağılımı için yapılması gerekenler vardır. Bu ancak planlama organının, devletin faaliyetlerinin birçok aşamasını belirli bir programla ele aldığı durumlarda başarılabilir (Lowrie, 1915: 47-48). Süreç içerisinde, siyasi ve sosyoekonomik gelişmelere bağlı olarak harcamaların yapısında birtakım değişimler yaşanabilir. Bunun sonucunda, bütçenin kompozisyonunda ortaya çıkan değişiklikler esasen ulusal politikadaki değişimleri yansıtmaktadır. Bütçeler, bu anlamda hükümetin faaliyet planlarını göstererek maliye politikasını somutlaştırmaktadır.

Devletin kaynaklarının en adil kullanımını garanti altına alacak bir mali planın benimsenmesi, bütçenin isabetli bir fonksiyonu yerine getirerek kamu politikasının gerçekleştirilmesine yardımcı olur. Bütçe sistemi, hükümetin finansal bir politikaya sahip olmasına olanak sağlar. Böylece hükümet etme yetkisini elinde bulunduran yürütme birimlerine istikrarlı ve tutarlı bir plan çerçevesinde faaliyet ve geliştirme izni verilir. Kamu hizmetlerinin yetkisi bu nedenle yürütmenin elindedir. Bununla birlikte, mali politika her durumda yasama organının onayını almalıdır.

Bütçenin kamu politikasının oluşturulmasındaki rolü hükümetlerin belli başlı makroekonomik hedefleriyle ilgilidir. Ekonominin temel amacının kıt kaynaklardan optimum faydayı sağlayacak şekilde tahsis edilmesi olduğu düşünüldüğünde, bütçe-kamu politikası ilişkisinin temel niteliklerinden biri ortaya çıkar. Bu anlamda bütçeler, ulusal kaynaklardan en iyi şekilde yararlanmak için hükümetlerin hangi ilkeleri yerine getirmesi gerektiğine ilişkin belgeler olarak görülebilir. Kamu bütçeleri, hükümetlerin parayı nasıl harcadıklarını listeleyerek bir anlamda yaptıklarını ve yapacaklarını gösterir. Bu bakımdan bütçe, bu görevleri yerine getirmek için gerekli olan kaynakların miktarı ile gerçekleştirilecek hizmetleri ilişkilendirir.

Bütçeler, hükümetin ne yapacağı ve yapmayacağı hakkındaki seçimleri yansıtmaktadır. Bu bakımdan, hükümetlerin hangi tür hizmetleri sunmaları gerektiği konusunda genel kamuoyu görüşünü yansıtır. Vatandaşların neye hakkı vardır? Devlet; su, elektrik, ulaşım ve konut gibi özel sektörün sağlayabileceği hizmetleri sağlamalı mı? Ödeme kabiliyeti ne olursa olsun, bütün vatandaşlar sağlık bakımından bir garantiye sahip mi? (Rubin, 2000: 1). Kamusal hizmetlerin yerine getirilmesinde dağılım hükümetlerin inisiyatifindedir. Bütçeler de hükümetlerin tercihlerini gösteren belgelerdir. Hükümetler siyasi, sosyoekonomik, küresel vb. şartlara ve problemlere bağlı olarak tercihlerinde önceliklerini belirleyeceklerdir.

Bütçe ve kamu politikası ilişkisinde kıt kaynakların tahsisi üzerinden ifade edilebilecek bir diğer husus bütçenin denk olması meselesidir. Uzun vadede, bütçe

dengesi kısıtı, hükümetin harcamalarının ve sosyal yardım ödemelerinin tutarının hükümet gelirine eşit olmasıdır. Borçlanma, gelecekte daha düşük tüketim veya daha yüksek vergiler pahasına mevcut tüketimin yüksek olmasına izin verir, ancak uzun vadeli denge gereksinimini ortadan kaldıramaz (Quiggin, 2006: 531). Bir hükümetin bütçe dengesinde, gelirler ve harcamalar arasındaki farka göre bütçe açık ya da fazla verebilmektedir. Dolayısıyla hükümetlerin kaynakların optimum faydayı sağlaması noktasında gözettiği denge, bütçedeki gelir ve harcama kalemleri için de söz konusudur.

Bütçe, hükümetlerin faaliyetlerini ve politikalarını finanse etmek için kullanılmasının yanı sıra, ekonomiyi istikrara kavuşturmak, enflasyon ve durgunluğun önlenmesine yardımcı olmak için bir araç olarak da kullanılabilir. Maliye politikası, hükümetin vergilendirme ve harcama yetkilerini sırasıyla bütçe açıkları veya fazlalıklar yaratarak ekonomiyi canlandırmak veya sınırlamak için kasıtlı olarak kullanmayı içerir. Ayrıca vergi sistemi aracılığıyla hükümetin serveti yukarı veya aşağı doğru dağıtma derecesi ortaya çıkar (Anderson, 2003: 162, Rubin, 2000: 2). Hükümetlerin bütçe politikalarının temel hedefleri kapsamında atılacak adımlar, ulusal düzeyde uygulanacak politikalara ilişkin önemli kısıtlamalar getirebilir. Dolayısıyla bütçe ve kamu politikası arasında tek yönlü bir ilişkiden ziyade, olumlu ya da olumsuz sonuçlar doğurabilecek bir etkileşimin olduğunu söylemek daha doğru olacaktır.

4. Mali Yönetimde Yeniden Yapılanma: Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu

Türkiye’de kamu mali yönetiminin anayasası olarak görülen ve 1927 yılından bu yana uygulanmakta olan *Muhasebei Umumiye Kanunu* yerini 2003 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanan *5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’na* bırakmıştır. 5018 sayılı Kanun’un varlık sebebi olarak, daha çok uygulamadan kaynaklanan sorunlardan dolayı 1050 sayılı *Muhasebei Umumiye Kanunu* ve modern bütçeleme anlayışına uyum gösterilmektedir. Ancak değişikliğin ne ölçüde Türkiye’nin ihtiyacı ne ölçüde uluslararası kuruluşların taleplerinden kaynaklandığı, yeni düzenlemenin özelliklerinin ayrıntılı olarak incelenmesi suretiyle ortaya konulabilmektedir (Karatepe, 2006: 50). Bununla birlikte, gerek 5018 sayılı Kanun’un gündeme geldiği dönem gerekse ortaya çıkardığı düzenlemeler, kamu mali yönetiminde gerçekleştirilen değişimin, kamu yönetiminde yapılmak istenilen reformların bir parçası olduğunu ortaya koymaktadır.

1980’li yıllardan beri uygulanmakta olan neoliberal politikalar çerçevesinde, uluslararası örgütlerin talepleri doğrultusunda mali yapıda yeni bir sisteme geçilmiştir. *Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu*, *Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı* ile kamu yönetiminde yapılmak istenen değişikliklerin ilki ve en önemlisi olarak görülebilir (Karatepe, 2006: 44). Süreç, “yapısal kriter, ön koşul, performans kriteri, yapısal performans kriteri” biçiminde sunduğu ilkeler üzerinden Uluslararası Para Fonu (IMF) ve yapısal uyarlama kredileri ile 2000’li yılların

başında uyguladığı *Ülke Yardım Stratejisi Raporlaması*³ sistemi üzerinden iktisadi ve mali liberalizasyon politikalarını uygulayan Dünya Bankası tarafından yürütülmüştür (Güler, 2003: 40-41). 3 Ağustos 2002 tarihinde Maliye Bakanlığı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan yasa tasarısı Avrupa Birliği ve uluslararası standartlarla uyumlu bir iç kontrol sisteminin oluşturulmasını amaçlamaktadır (Dikmen, 2003: 40). Avrupa Birliği'nin Türkiye ile ilgili 2001 ve 2002 tarihli ilerleme raporlarında, hükümetin mevcut mali yönetim ve kontrol sistemlerindeki zayıflık ve yetersizlikler ile mali saydamlık vurgusu dikkat çekmektedir (Eroğlu, 2013: 159-160). Bu bakımdan IMF ve Dünya Bankası'na ilave olarak Avrupa Birliği de kamu mali yönetiminin ve denetiminin yapılandırılması çalışmalarını yürütmektedir. 5018 sayılı Kanun'un, yapmış olduğu düzenlemeler üzerinden kamu mali yönetiminde neoliberal politikalara uygun olarak ortaya çıkardığı değişim ana hatları itibarıyla aşağıdaki gibidir (Güzelsarı, 2007: 202-207):

- Katılımcılık söylemi üzerinden özel sektörün stratejik planlamaya (dolayısıyla karar alma mekanizmalarına) dahil edilmesi
- Kamu idarelerine performansa bağlı göstergelere göre ödeme yapılacak olmasından dolayı kamu kurumları ve üst yöneticileri arasında gelişecek rekabet anlayışı
- TBMM'nin harcamacı idarelerin bütçeleri üzerinde sahip olduğu ağırlığın kamu idarelerine tanınan daha fazla düzenleme yetkisi üzerinden kaybedilmesi ve yetki-sorumluluk dengesinin aynı şekilde kamu idareleri lehine değişmesi
- Esas olarak neoliberal piyasa mekanizmalarıyla uyumlu şekilde yapılanan devlette, kamu mali yönetimi ve denetiminde merkezi yönetimin rolünün azalması ve kamu idarelerinin ön plana çıkarılması

Yeni kanun, 1 Ocak 2006 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.⁴ *Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu*, kamunun mali yönetiminin anayasası olarak birçok düzenlemeyi beraberinde getirmiştir. Kanun'un amacı birinci maddede "kalkınma

³ Dünya Bankası, 2001 yılında birinci *Ülke Yardım Stratejisi Raporlaması (Country Assistant Strategy-CAS) İlerleme Raporu*'nu çıkardı. Daha sonra, ikinci CAS kapsamında 2003, 2004, 2005 yıllarını kapsayacak şekilde kamu reformunu destekleyecek 4,5 milyar liralık kredinin Türkiye'ye açılmasına karar verilmiş ve aynı hafta *Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu* tasarısı kamuoyuna sunulmuştur. Böylelikle vergi reformu boyutuyla birlikte, bütçe sistemini de içine alan kamu harcama yönetimi, *Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu* üzerinden değiştirilmektedir (Güler, 2003: 41). Dünya Bankası'nın 2003 yılında yayınladığı *Türkiye Ülke Destek Strateji Raporu*'nun üçüncü bölümünde kamu kesiminin OECD ülkelerinden kendisine yakın olan İspanya ve Portekiz'den daha büyük bir kaynağı kullandığı ve ekonominin her alanına müdahale ettiği belirtilmektedir. Çözüm olarak yerleşme ya da etkili desantralizasyon önerilmektedir (Karatepe, 2006: 52-53).

⁴ *Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu* 24 Aralık 2003 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanmakla birlikte, tüm hükümleri hemen uygulamaya geçmemiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 22 Aralık 2005 tarihinde kabul edilen 5436 sayılı *Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla*, 5018 sayılı kanunda önemli değişiklikler yapılmıştır (Candan, 2006: 188).

planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu malî yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolü düzenlemek” olarak belirtilmektedir. Bu kapsamda yasa, kamu mali yönetiminin işleyişini ve kamu kaynağının kullanılmasının genel esaslarını; “mali saydamlık, hesap verebilirlik ve stratejik planlama ve performans esaslı bütçeleme” olarak düzenlemektedir (m. 7, m. 8, m9). Düzenleme ile bütçe sisteminde hem kavramsal hem de yapısal anlamda temel değişiklikler yapılmış ve harcama yönetiminin temel ilkeleri belirlenmiştir (Güzelsarı, 2007: 185). 5018 sayılı Kanun, kamu mali yönetimini ve mali kontrolü yeniden tanımlamaktadır. Buna göre (m. 3); kamu mali yönetimi, kamu kaynaklarının tanımlanmış standartlara uygun olarak etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını sağlayacak yasal ve yönetsel sistemleri ve süreçleri ifade ederken; mali kontrol ise kamu kaynaklarının belirlenmiş amaçlar doğrultusunda, ilgili mevzuatla belirlenen kurallara uygun, etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak için oluşturulan kontrol sistemi ile kurumsal yapı, yöntem ve süreçleri ifade etmektedir. Kanun, dokuz kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda genel hükümler, ikinci kısımda kamu idare bütçeleri, üçüncü kısımda taşınır ve taşınmazlar, dördüncü kısımda kamu hesapları ve mali istatistikler, beşinci kısımda iç kontrol sistemi, altıncı kısımda dış denetim, yedinci kısımda yaptırımlar ve yetkili merciler, sekizinci kısımda diğer hükümler, dokuzuncu kısımda ise yürürlükten kaldırılan hükümler, geçici maddeler ve yürürlük düzenlenmektedir.

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun getirdiği yenilikler genel olarak şunlardır (Ayanoğlu, 2016: 41-43; Demircan ve Ener, 2009: 144-145):

- Mali yönetim ve bütçenin kapsamının genişletilmesi
- Çok yıllık bütçe uygulaması
- Stratejik planlamaya dayalı performans esaslı bütçe tekniği
- Analitik bütçe sınıflandırması
- Yeni bütçe ilkeleri
- Mali kontrol sisteminde değişiklik

Buna göre; yönetim ve harcama süreci, yetki ve sorumluluklar, bütçenin hazırlanması ve mali denetim üzerinden, 1050 sayılı Kanun ile merkezi bir rol üstlenen Maliye Bakanlığı'nın yetki ve sorumlulukları azaltılmaktadır. 5018 sayılı Kanun'un, kamu kaynaklarının kullanımında mali sorumluluğu kamu idarelerine/harcama yetkililerine bırakan düzenlemesi “harcama yapılması” başlığı altında yer almaktadır. Kanun, bütçeyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yetkilisini harcama yetkisi olarak belirlemektedir (m. 31). Dolayısıyla yeni sistemde harcama yetkilisi birim yöneticiliği ile ilişkilendirilmektedir. Aynı maddede, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde; idareler, merkez ve merkez dışı birimler ve görev unvanları itibarıyla harcama yetkililerinin

belirlenmesine, harcama yetkisinin bir üst yönetim kademesinde birleştirilmesine ve devredilmesine ilişkin usul ve esasların Maliye Bakanlığı'nca belirlenmesi düzenlenmiştir. Ancak harcama yetkisinin devredilmesi, yetkiyi devreden idarî sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır. Harcama yetkilileri bütçede öngörülen ödenekleri kadar, ödenek gönderme belgesiyle kendisine ödenek verilen harcama yetkilileri ise tahsis edilen ödenek tutarında harcama yapabilecektir (m. 31). 1050 sayılı Kanun'a göre (1927: 8), kanun, kanun hükmünde kararname, yönetmelik ve diğer mevzuatla kurulmuş olan tüm fonlar, hizmet ve harcamalarını kendi mevzuatlarında yer alan esas ve usullere göre yürütürler. Fon gelirlerinin tahsili, takibi, gelir kaydı, muhasebeleştirilmesi ve denetimine ilişkin süre, esas ve usuller Maliye Bakanlığı ile Hazine Müsteşarlığı'nca müştereken tespit edilir. Kanun ve kanun hükmünde kararname ile kurulanlar hariç olmak üzere, hizmet alanı kalmayan fonlar Maliye Bakanı ve Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanın müşterek teklifi ve Başbakanın onayı ile tasfiye edilebilir. Bunların tasfiyesine ilişkin her türlü düzenlemeleri yapmaya Maliye Bakanı ile Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakan yetkilidir. Daha önce mevcut olan bu düzenleme, 5018 sayılı Kanun ile Maliye Bakanlığı'nın başat güç olduğu kamu mali yönetim ve denetim sistemine dönüştürülmüştür.

5018 sayılı Kanun'un 12. maddesi bütçe türlerini ve kapsamını düzenler. Madde, genel yönetim kapsamındaki idarelerin bütçelerinin; merkezi yönetim bütçesi, sosyal güvenlik kurumları bütçeleri ve mahalli idareler bütçeleri olarak hazırlanacağını ve uygulanacağını hüküm altına almaktadır. Özel bütçe ise bir bakanlığa bağlı veya ilgili olarak belirli bir kamu hizmetini yürütmek üzere kurulan, gelir tahsis edilen, bu gelirlerden harcama yapma yetkisi verilen, kuruluş ve çalışma esasları kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenen kamu idarelerinin bütçesini ifade etmektedir. Ayrıca kanunla veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kurul, kurum veya üst kurul şeklinde teşkilatlanmış düzenleyici ve denetleyici kurumların bütçesi düzenlenmektedir. Bu kapsamda, kamu mali yönetiminin ve bütçenin kapsamı genişletilmektedir. 1050 sayılı Kanun'da yer alan ve genel bütçe, katma bütçe ve özel bütçe olarak düzenlenen bütçe kapsamı yeni kanunda yerini yeni bütçe türlerine bırakmıştır.

Merkezî yönetim bütçe kanununun kapsamını düzenleyen 15. maddede, merkezî yönetim bütçe kanunu; merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir ve gider tahminlerini gösteren, bunların uygulanmasına ve yürütülmesine yetki ve izin veren kanun olarak tanımlanmaktadır. Aynı maddede, merkezî yönetim bütçe kanununda cari yılın ve izleyen iki yılın gelir ve gider tahminlerinin yer alacağı bildirilmektedir. Dolayısıyla yeni kanun ile çok yıllık bütçe uygulamasına geçilmekte ve daha önce olduğu gibi kamu idaresinin gelecek yıl bütçesi kabul edilmekle birlikte, sonraki iki yılın da gelir ve gider tahminleri alınmaktadır. Bu durum, orta vadede uygulanacak politikaların belirlenmesi ve bütçeleme sürecinin bürokrasideki değişikliklerden etkilenmemesi için bütçeleri bir bakıma orta vadeli plana dönüştürmektedir (Ayanoglu, 2016: 41).

Kanunun getirdiği yeniliklerden biri de analitik bütçe sınıflandırmasıdır. Kanun, merkezî yönetim bütçe kanununun analitik bütçe sınıflandırmasına uygun olarak

fonksiyonlar şeklinde düzenleneceğini hüküm altına almıştır. Bu kapsamda, devletin bütçe kod yapısı; kurumsal sınıflandırma, fonksiyonel sınıflandırma, finansal sınıflandırma ve ekonomik sınıflandırma olacak şekilde düzenlenmiştir. 5018 sayılı Kanun'un öngördüğü performans esaslı bütçeleme sistemi; girdi, çıktı, etkinlik, verimlilik ve kalite kavramlarını kamu mali yönetimine dâhil etmiştir. Dolayısıyla bütçe giderleri ile gelirlerinin ayrıntılı olarak izlenebilmesi ve uluslararası karşılaştırmaların daha sağlıklı şekilde yapılması amacıyla analitik bütçe sınıflandırmasına gidilmiştir (Demircan ve Ener, 2009: 148-149). Analitik bütçe sınıflandırması, bütçenin kapsamının genişletilerek genel bütçeli idareler, özel bütçeleri idareler ve düzenleyici ve denetleyici kurumlar olmak üzere üçlü bir sınıflandırmaya gidilmesi çerçevesinde ele alınabilir. Böylelikle, kamu kaynağının kullanılmasının genel esasları olarak düzenlenen mali saydamlığın ve hesap verebilirliğin sağlanması amaçlanmaktadır.

5018 sayılı Kanun, kamu mali yönetiminde uygulanacak bazı ilkelere yer vermektedir. Söz konusu ilkeler; mali saydamlık, hesap verebilirlik, mali disiplin ilkesi, etkinlik olarak özetlenebilir. Her türlü kamu kaynağının elde edilmesinde ve kullanılmasında denetimin sağlanması amacıyla kamuoyunun zamanında bilgilendirilmesini düzenleyen mali saydamlık ilkesi (m. 7), kanunun diğer maddelerinde de üzerinde durulan bir ilkedir. Mali saydamlık ilkesi, klasik bütçe ilkeleri olan açıklık ve doğruluk ilkelerinin yeni bir görünümü olarak ortaya çıkmıştır (Söyler, 2006: 194-195). 13. maddede, kamu idarelerinin tüm gelirlerinin ve giderlerinin bütçelerinde gösterileceği, ödeneklerin belirli amaçları gerçekleştirmek üzere tahsis edildiği, bütçe gelir ve gider tahminleri ile uygulama sonuçlarının raporlanmasında açıklık, doğruluk ve mali saydamlığın esas alınacağı düzenlenmektedir. 17. madde ise, gider ve gelir tekliflerinin, ekonomik ve malî analiz yapılmasına imkân verecek, hesap verilebilirliği ve saydamlığı sağlayacak şekilde, Cumhurbaşkanlığı tarafından uluslararası standartlara uyumlu olarak belirlenen sınıflandırma sistemine göre hazırlanacağını ifade etmektedir. Söz konusu maddede, hesap verebilirlik ilkesine de yer verilmektedir. Bunun dışında, kamu maliyesinin, kamu görevlilerinin hesap verebilmelerini sağlayacak şekilde uygulanması gerektiği (m. 5), her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumlu olduğu ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorunda olmaları (m. 8) da "hesap verebilirlik" ilkesi kapsamında hüküm altına alınmıştır. Kamu maliyesinin temel ilkelerini düzenleyen beşinci maddede, kamu mali yönetiminin mali disiplini sağlayacağı yönündeki temel ilke düzenlenmiştir. Diğer taraftan, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesini ve kullanılmasını düzenleyen birinci maddede, bütçede etkinlik ilkesi ifade edilmektedir. İlkeyi ifade eden kavramlar, kanunun çeşitli maddelerinde geçmektedir ve "etkinlik" ilkesi altında değerlendirilebilecektir (Söyler, 2006: 201).

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu; iç kontrol yaklaşımında, harcama öncesi kontrolde ve iç denetim alanında yaptığı değişikliklerle mali yönetim sistemine düzenleme getirmiştir (Güzelsarı, 2007: 196). Kanun'un 57. maddesine göre, kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrol sistemleri; harcama birimleri, muhasebe ve malî hizmetler ile ön malî kontrol ve iç denetimden oluşacaktır. Bu kapsamda düzenleme, kamu idarelerinde iç denetim sistemi kurmaktadır. Kanun iç denetimi, kamu idaresinin çalışmalarına değer katmak ve geliştirmek için kaynakların ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ve rehberlik yapmak amacıyla yapılan bağımsız, nesnel güvence sağlama ve danışmanlık faaliyeti olarak tanımlamaktadır (m. 63). Dolayısıyla yönetim sorumluluğu esas alınarak kurulan *Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun*, idarelerde üst yöneticilerin yönetim ve hesap verme sorumluluklarının yerine getirilmesinde önemli bir yardımcı olduğu ifade edilmektedir (Kamu İç Denetim Genel Tebliği, 2013: 4/1). Kanun, ayrıca kamu idarelerinde ön malî kontrol görevinin, yönetim sorumluluğu çerçevesinde yürütüleceğini belirtmektedir. Bu bakımdan, kamu idarelerinin iç kontrol sistemine dışarıdan hiçbir müdahale yapılamayacaktır. Harcama öncesi kontrol kavramı da ön mali kontrol olarak değiştirilmiş ve daha önce Sayıştay'a ait olan ön mali kontrol görevi idarelerin kendisine verilmiştir. Bunun yanında, Maliye Bakanlığı'na bağlı birimler tarafından yapılan uygunluk kontrolünün, kesin hesap hazırlama, bütçe içi ödenek aktarması yapma, genel bütçe kapsamı dışındaki kamu idarelerinde muhasebe hizmetini yürütme ve borç kayıtlarını tutma gibi görevlerin idarelerin kendisine devredilmesi, ödenek tahsis edilen yöneticilerin harcama yetkilisi olarak karar vermeye yetkili kılınması yetki-sorumluluk dengesini değiştirmiştir (Güzelsarı, 2007: 198-207).

Sonuç olarak, *5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun* kamu mali yönetiminde gerçekleştirmiş olduğu dönüşüm, Kanun'un en başta öngörülen kapsamını ve amacını aşacak şekilde etkiye ve güce sahip olmasını sağlamıştır. Kamu yönetiminin yeni referansı olarak görülebilecek kanun, getirdiği ilkeler, müesseseler ve yönetim araçlarıyla kamu mali yönetimini yeniden şekillendirmiştir (Candan, 2015: 79). Hızlı gelişen sürecin arka planında, Kanun'un kabul edildiği ve yürürlüğe girdiği yıllarda kamu yönetimi yapılanmasını ve işleyişini etkileyen neoliberal reform çabalarının etkisi olduğunu söylemek mümkündür.

5.Sonuç

Bütçe, tarihsel gelişim süreci içinde çeşitli dönemlerde gerçekleşen kazanımların sonucu olarak görülebilir. Bu yönüyle sadece rakamsal ifadelerden ibaret, teknik bir olgu olmadığını söylemek mümkündür. Bütçe konusunu ele alan çalışmalarda, bütçenin tarifine ilişkin olarak yapılan açıklamalar çeşitlilik gösterir. Ancak kavramın siyasal ve yönetsel bir yapısı olduğuna ilişkin görüş birliği devam etmektedir. Bu durum, bütçe ve kamu politikası arasındaki organik bağın varlığından kaynaklanmaktadır. Gerek bütçe gerekse politika, karar alma ve uygulama üzerinden hükümetlerin tercihlerini belirlemektedir. Söz konusu tercihler ise kamu yönetiminin kamusal niteliğini etkilemektedir.

Kamu yönetiminde reform sürecinin önemli bir parçasını oluşturan 5018 sayılı *Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu*, kamusal kaynakların yönetimine ve piyasanın taleplerine ilişkin düzenlemeleri beraberinde getirmiştir. Kamu mali yönetimi, neoliberal politikaların öncülüğünde değişim sürecinin parçasını oluşturmaktadır. Kamunun uluslararası sermayenin sınırsız hâkim piyasa koşullarına teslim edildiği dönemde, bütçeleme süreci ve mali yapı yeni argümanlar eşliğinde işlemektedir. Kamusal kaynakların kullanımını belirleyen yeni ilkeler, aynı zamanda gelecek dönemlere ilişkin yapılacaklar listesini belirleyen politika belgelerine de yön vermektedir. Kamu idareleri merkezi yönetime göre daha fazla söz sahibi olmakta ve diğer piyasa aktörleri sürece dâhil edilmektedir. Bunun sonucunda, devlet bütçesinin kamusal niteliği daha fazla sorgulanır hâle gelmektedir.

Merkezi yönetimin rolü, kaynak yönetiminde belirlenen yeni ilkeler çerçevesinde ve kamu idareleri ile piyasa aktörleri lehine yeniden belirlenmektedir. Bu durum, bütçe üzerinde sahip olunan merkezi gücün aşındırılmasıyla mümkün olmaktadır. Neoliberal politikaların kamu mali yönetiminden beklentileri doğrultusunda piyasa koşullarına uygun çok parçalı bir yapı oluşturulmaktadır. Bu durum, aynı zamanda yönetimin temel fonksiyonları olarak belirtilen unsurların da bütçenin merkezinde olduğu yeni durumdan etkilenmesini mümkün kılmaktadır. Bunun en önemli sebebi, kamu hizmetlerinin sunulması sürecinde politika belirleyicilerin tercihlerini belirleyen en önemli unsurun bütçe olmasından kaynaklanmaktadır. 5018 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinin ardından başlayan kamuda stratejik planlama süreci bu duruma örnektir. Kamu idarelerine performans dayalı olarak ödeme yapılacaktır. Dolayısıyla bütçeleme fonksiyonundaki değişim nedeniyle kamu idarelerinin bir sonraki planlama ve bütçe sürecinde mevcut durumları ve performansları dikkate alınacaktır. Sonuç olarak, gelir ve harcama kalemleri üzerinden bütçeleme süreci planlama fonksiyonunu etkileyecektir. Bütçe, kamuda stratejik yönetim anlayışının uygulanmasında karar alıcılar için önemli bir enstrüman hâline gelmektedir. Benzer durum, kamu mali yönetiminin anayasasında yapılan düzenleme sonucunda ortaya çıkan denetim anlayışındaki değişiklik için de geçerlidir. Süreç, merkezi yönetimin belirleyici olmadığı çok aktörlü bir yapıda ve ilişkiler çerçevesinde ilerlemektedir. Bütçe, kamu yönetimini etkinleştirmenin ve kamu politikalarını uygulamanın en önemli unsuru olarak araçsallaştırılmaktadır.

Kaynakça

Anderson, J. E. (2003), *Public Policymaking*, Fifth Edition, Houghton Mifflin Company, New York.

Ayanoğlu, A. (2016), *Türk Bütçe Sistemi ve Bütçe Denetimi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Beard, C. A. (1917), *The Budget*, D. Appleton and Company, New York.

Buck, A. E. (1921), *Budget Making*, D. Appleton and Company, New York.

Candan, E. (2006), “Eski ve Yeni Kamu Mali Yönetim Sisteminin Mukayeseli Olarak Değerlendirilmesi ve 5018 Sayılı Kanun ile Öngörülen Esaslar ve Getirilen Yenilikler I”, *Vergi Dünyası*, 295: 188-194.

Candan, E. (2015), “Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Sisteminin Merkezîyetçi ve Adem-i Merkezîyetçi Niteliğine İlişkin Analiz-I”, *Güncel Mevzu*, 115-116: 77-88.

Coşkun, G. (1978), *Kamu Mali Yönetimi*, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara.

Demircan, E., M. Ener (2009), *Değişim-İstikrar ve Bütçe Politikaları*, Ekin Yayınevi, Bursa.

Dikmen, A. A. (2003), “Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu Tasarısı Üzerine Değerlendirmeler”, *Kamu Yönetimi Reformu İncelemeleri: Mülkiye'den Perspektifler*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara.

Dye, T. R. (2013), *Understanding Public Policy*, Fourteenth Edition, Pearson Education, Inc., USA.

Emre, C. (2003), *Yönetim Bilimi Yazıları*, İmaj Yayıncılık, Ankara.

Erginay, A. (1957), *Mukayeseli Bütçe*, Ankara Ajans Türk Matbaası, Ankara.

Ergun, T., Polat, A. (1978), *Kamu Yönetimine Giriş*, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara.

Eroğlu, H. T. (2013). “Türkiye’de Kamu Politikası Oluşturulmasında Uluslararası Aktörlerin Rolü”, M. Yıldız ve M. Z. Sobacı (Ed.), *Kamu Politikası Kuram ve Uygulama* içinde (s. 148-165), Adres Yayınları, Ankara.

Eryılmaz, B. (2016), *Kamu Yönetimi*, 9. Baskı, Umuttepe Yayınları, Kocaeli.

Fitzpatrick. D. A. (1918), *Budget Making in a Democracy*, The Macmillan Company, New York.

Gulick, L., Urwick, L. (1937), *Papers on the Science of Administration*, Institute of Public Administration, New York.

Güler, B. A. (2003), “Kamu Reformunun Dış Dinamikleri”, *Kamu Yönetimi Temel Kanunu “Reform Değil Sosyal Devletin Tasfiyesi” Sempozyumu*, Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği, Ankara.

Güler, B. A. (2010), *Türkiye'nin Yönetimi Yapı*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Güzelsarı, S. (2007), “Küresel Kapitalizm ve Devletin Dönüşümü”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Isaksen, J, vd. (2007), *Budget, State and People Budget Process, Civil Society And Transparency in Angola*, CMI Reports, Norway.

Kamu İç Denetim Genel Tebliği (2013, 19 Nisan). Resmî Gazete (Sayı: 28623), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130419-5.htm>, (04.03.2021).

Karatepe, K. (2006), “Mali Anayasada Değişiklik Sorunu”, *Memleket Siyaset ve Yönetim*, 1 (2): 43-94.

Kuyucak, H. A. (1952), *Bütçe*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.

Lee, R. D., Johnson, R. W. (1998), *Public Budgeting Systems*, Aspen Publishers, Inc, USA.

Lowrie, S. G. (1915), “The Proper Function of the State Budget”, *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 62: 47-63.

Quiggin, John (2006), “Economic Constraints on Public Policy”, Moran M. vd. (Ed.), *The Oxford Handbook of Public Policy* içinde (s. 529-542), Oxford University Press, New York.

Rubin, I. S. (2000), *The Politics of Public Budgeting: Getting and Spending, Borrowing And Balancing*. Fourth Edition, Seven Bridges Press, LLC., New York.

Söyler, İ. (2006), “Kamu Mali Yönetim Sisteminin Bütçe İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi (Eleştirel ve Normatif Bir Yaklaşım)”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (1): 187-208.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri (t.y.). Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, (09.05.2021).

Violante, L. (2001), “Parliament, Democracy and the Role of the Budget Process”, *Budget Towards a New Role for the Legislature*, 24-25 January 2001, 15-44, Paris.

Wildavsky, A. B. (1974), *The Politics of the Budgetary Process*, Second Edition, Little, Brown, USA.

1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu (1927, 26 Mayıs). *Resmî Gazete* (Sayı: 606), <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-14874/1050-muhasebei-umumiye-kanunu.html>, (04.03.2021).

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003, 10 Aralık). *Resmî Gazete* (Sayı: 25326), <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf>, (04.03.2021).

The Relationship among Agricultural Output, Inflation Rate, Fiscal Deficit and National Savings: Evidence from Pakistan

Hajra HAFEEZ¹

Ghulam SAJID²

Abstract

The objective of the study is to explore the impact of agricultural output, fiscal deficit and inflation rate on national savings in Pakistan for the period of 1973-2020. To address the objective, autoregressive distributed lag (ARDL) model and error correction model (ECM) are applied for co-integration and short-run dynamics respectively. The findings of the study endorse that agricultural output and rate of interest have a significant positive effect on national savings while inflation rate and fiscal deficit negatively affect national savings both in the long and short term. The sign and value of the coefficient of the lagged error correction term helps us to conclude that 69% of the impact of the shocks occurring in the economy is eliminated within a year. It is recommended that effort should be made to improve the productivity of the agricultural sector and curtail deficit and inflation rate to increase savings in Pakistan.

Keywords: National savings, Agricultural output, Fiscal deficit, Inflation rate, ARDL

JEL Classification: E21, E31, H62, Q10

Tarımsal Çıktı, Enflasyon Oranı, Mali Açık ve Ulusal Tasarruf İlişkisi: Pakistan'dan Kanıtlar

Özet

Bu çalışmanın amacı, Pakistan'da 1973-2020 dönemi için tarımsal üretim, mali açık ve enflasyon oranının ulusal tasarruflar üzerindeki etkisini incelemektir. Bu amaçla çalışmada, eşbütünleşme ve kısa dönem dinamikler için sırasıyla otoregresif dağıtılmış gecikme (ARDL) modeli ve hata düzeltme modeli (ECM) uygulanmıştır. Sonuçlar hem kısa hem de uzun dönemde tarımsal üretimin ve faiz oranının ulusal tasarruflar üzerinde önemli bir pozitif etkiye sahip olduğunu, enflasyon oranı ve mali açığın ise ulusal tasarrufları olumsuz etkilediğini göstermektedir. Gecikmeli hata düzeltme teriminin katsayı işareti ve değeri, ekonomide meydana gelen şokların etkisinin %9'unun bir yıl içinde ortadan kalktığını desteklemektedir. Ülkede tasarrufların artırılması için tarım sektörünün verimliliğinin artırılması, bütçe açığı ve enflasyon oranının azaltılması için çaba gösterilmesi gerektiği önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ulusal tasarruf, Tarımsal çıktı, Mali Açık, Enflasyon Oranı, ARDL

JEL Sınıflandırması: E21, E31, H62, Q10

¹ Secondary School Teacher at Govt. Girls Higher Secondary School Sagri, Rawalpindi, Pakistan, devoniansagrians@gmail.com, orcid.org/0000-3561-0256-6952.

² Assistant Professor, International Islamic University, Islamabad, Pakistan, ghulammustafa@iiu.edu.pk, orcid.org/0000-0002-0360-7874.

1. Introduction

Savings is a part of disposable income which is not utilized for consumption purposes (Carroll, 2006). It is a public virtue only if the propensity to invest is equally high; otherwise, it becomes a public vice. The investment capability of any country puts up largely on the amount of savings generated by its economy which in turn affect the interest rate and investment. The saving rate in Pakistan has increased but substantial fluctuations are also observed from period to period. During 1960s, national savings was about 10% of GDP that increased to 15% in 2000s and turndown to 12% in 2015-2016. It further declined to 10.2% in 2016-17 (Govt. of Pakistan, 2018-19). About 50% of the national savings locates its mode into the financial sector. The rest is used in real estate or capital formation (Ali, 2016). By viewing the past drift in saving momentum and its current fall, there is a need to understand factors that affect savings in Pakistan. It is, therefore, a pertinent question that why national savings in Pakistan is low and fluctuates over time.

Several determinants of savings in Pakistan have been pointed out in the literature. Economic theory argues that saving is an increasing function of income. However, in a macroeconomic context savings, like other economic variables, depends on number of factors such as income, age dependency ratio, interest rate, fiscal deficit, inflation rate and financial development. Savings is also expected to depend on the overall health of the economy represented by the growth of the real GDP. The importance of the agriculture sector can be assessed form the fact it is the backbone of Pakistan's economy since it contributed about 19.3 percent to annual GDP and is by far the largest sector to absorb most labour directly and indirectly (Govt. of Pakistan, 2019-2020).

The importance of the savings cannot be over emphasized since it plays a critical role in capital accumulation and economic development. The economic growth of the country can be influenced by the level of savings; higher level of savings leads to capital accumulation that further leads to growth of the economy (Solow, 1956). Capital formation depends upon 'will to save' as well as 'capacity to save'. The capacity to save is more important in capital accumulation than will to save. Leibenstein (1957) is of the view point that "the saver" is one of the growth agents who is necessary for the process of economic development. The Life Cycle model of Modigliani (1966) also emphasized how savings could be used to transfer purchasing power of the people from one phase to other phase of life. The importance of the saving in the growth of an economy provides a rationale for conducting a research on its determinants in Pakistan. The theoretical relationship of variables under consideration with savings in Pakistan is discussed below.

Agricultural Output and Savings: The fundamental assumption of the life-cycle hypothesis is that an individual seeks to maximize the present value of lifetime utility subject to the budget constraint. The hypothesis divides the lifetime of a consumer into working period and retirement period. They are assumed to be net savers during the working period and dis-savers during the retirement period. Consequently, growth in per capita income will increase aggregate savings rate because it increases the lifetime earnings and savings of younger age groups relative

to older age groups. Thus, countries with higher per capita growth rate are expected to have higher savings rate than countries with lower growth rates. However, there is another view which indicates that the size of this effect is likely to decline as per capita income rises and may even become negative for countries where investment opportunities and growth rate are relatively lower.

Inflation and Savings: The life-cycle model says that the inflation influences savings through its role in determining the real returns (real interest rate) to savings. This postulate is based on the implicit assumption of inflation neutrality (the absence of money illusion) in savings behavior and the absence of the real balance effect of inflation. The negative association between inflation rate and national savings may also be due to the fact that with the increase in inflation, consumers have to pay higher prices which may give rise to low private savings; so national savings decreases as private savings is a part of national savings. There are, however, good reasons for doubting the validity of these assumptions. First, inflation brings about uncertainty in future income streams and can thus lead to higher savings on precautionary grounds. This may be particularly true for households in developing countries whose income prospects are much more uncertain than their counterparts in developed countries. Second, inflation can influence savings through its effect on real wealth. If consumers attempt to maintain a target level of wealth or liquid assets relative to income, savings will rise with inflation. It is also argued in the literature that small savers cannot protect their savings against inflation in the inflationary environment. This state of affairs makes them to decrease savings and increase consumption, while the increase in demand accelerates inflation even more. For these considerations, we include the inflation rate as an additional explanatory variable of national savings in Pakistan. The study helps us to point out that which of the viewpoints is valid for Pakistan.

Fiscal Deficit and Savings: The theory of **Ricardian equivalence** posits that rational households might prefer to save more to offset government dissaving or borrowing. If Ricardian equivalence holds, then in the national savings and investment identity, an increase in fiscal deficit would be completely offset by a corresponding increase in private savings. As a result, increase in government borrowing would have no effect at all on national savings. The non-Ricardian are of the view point that increase in fiscal deficit means public savings decreases, which in turn decreases the national savings so there may be negative association between fiscal deficit and national savings. So, the present study is an attempt to check the actual association between fiscal deficit and national savings

Rate of Interest and Savings: The effect of interest rate on savings can either be negative or positive depending upon the relative power of the income and substitution effects. Higher interest rates persuade more savings. To lift up the level of savings in the economy activists for financial liberalization favor, particularly, decontrol of interest rate in order to stimulate the prospective savers to save more (McKinnon, 1973). Low or negative real rate of interest depresses savings and reduces loanable funds which shrink investment. Consequently, the economic growth diminishes (McKinnon-Shaw, 1980). To bring the effect of interest rate

liberalization on private savings in Pakistan, the rate of interest is included in the model.

No endeavor has been made to explore the impact of agricultural output on national savings in Pakistan. The literature review also makes it clear that no consensus is found about the effect of inflation rate and fiscal deficit on national savings in Pakistan. Some of the studies are of the view that inflation rate and fiscal deficit have positive association with national savings while other studies document negative influence of inflation rate and fiscal deficit on national savings. The present study attempts to analysis the impact of agricultural output on national savings in Pakistan. It also attempts to examine the association of national savings with inflation rate and fiscal deficit in the presence of agricultural output. To achieve the objectives, the study adopts the unit root and ARDL co-integration test and error correction model which allow for the heterogeneity in parameters and dynamics to examine the long run and short run determinants of national savings in Pakistan.

The rest of the study is prepared as follow. Section 2 reviews some of the critical studies conducted on the determinants of savings for Pakistan and other countries of the world. Model and Data set are explained in section 3. The research methodology applied for investigation is elaborated in section 4. The results are discussed in section 5. The last section concludes the article and proposes recommendations.

2. Literature Review

A number of studies have been conducted to investigate the behaviour of national savings in developing and developed countries of the world. Some studies are based on time series data of macroeconomic variables while other use cross sectional data for analysis purpose. The present study is an attempt to analyze the relationship between national savings and its determinants using time series dataset which is more consistent with the objectives of the study. We presented the review of those studies which have analyzed factors of savings related to our study. The review of literature is categorized into two sections. The first section reviews those studies which are conducted on countries other than Pakistan while studies carried out on Pakistan are reviewed in second section.

2.1. Review of Studies Which Investigate Savings Behavior for Countries Other Than Pakistan

Anyanwu and Oaikhenan (1995), exploring the determinants of national savings in Nigeria, conclude that the level of income, rate of interest, inflation rate, expectations about inflation rate, savings facilities, the instinct for precaution, the desire for bequest, habits and cultural factors are major contributors to national savings in Nigeria. Agrawal et al (2009) analyze savings behavior in five South Asia countries. The results show that income, access to banking institutions, foreign savings rate and dependency rate are the main determinants of savings in South Asia countries. The impact of the real interest rate on savings is minor and inconclusive in direction. Further, the direction of causality is primarily from

income or growth to the savings rate in South Asia. Horioka and Hagiwara (2012) conclude that key determinants of savings are income level, level of financial development and age dependency ratio. The real interest rate is not stable in sign and totally insignificant. They find that population ageing is a key determinant for future inclination in household savings rate in developing Asia.

Samantaraya and Patra (2014) contend that GDP, interest rate, dependency ratio, and inflation rate have significant effect, both in the short and long run, on household savings in India. Idiaye et al (2014) investigate the effect of agricultural output along with some other variables on national savings in Nigeria. They find that the government's recurrent expenditures, money supply and population positively influence the national savings while the debt servicing by the government, unemployment rate and imports of goods has a negative association with national savings in Nigeria. Agricultural GDP was found not to be a significant determinant of national savings in Nigeria despite the sector holding most of the country's labor force and being a significant contributor of GDP. This might be traceable to the fact that much of the increase in agricultural output experienced through the years in Nigeria have come as a result of sudden jumps in the number of participants trying to take advantage of previous season increases in commodity prices or favorable policy changes and not as a result of productivity improvements of the average farmer which would more likely have influenced national savings positively; while interest rate is found significant variable of national savings in Nigeria. Akram and Akram (2015) analyze the savings behavior in Muslim and Non-Muslim Countries for the period of 1975-2012. They find that the real interest rate has no effect on savings in Muslim countries whereas it has positive impact for Non-Muslim countries. The findings of the study also indicate that foreign savings, age dependency and inflation rate have negative while financial sector development, openness, and per capita GDP exhibit positive effect on savings in both types of countries. The main outcome of Onwuasoeze and Kirori (2016) reveals that the lower inflation rate raises savings through growth in Kenya.

Ogren (2018) shows that the GDP per capita and real interest rate have positive significant effect on the household savings rate. Of OECD countries The outcome of budget deficit increases the household savings while inflation rate does not have significant effect on household savings behavior. Nagawa et al (2020) analyze determinates of gross domestic savings in Uganda by using an autoregressive distributed lag (ARDL) approach. The results reveal that GDP growth rate, FDI and M2 has positive while current account balance and gross national expenditures have negative effect on gross domestic savings. In the long run, deposit interest rate is found to be statistically unimportant determinant of gross domestic savings in Uganda while in the short run deposit interest rate and GDP growth rate have statistically significant adverse influence on savings.

2.2. Review of Studies Which Investigate Savings Behavior in Pakistan

Sajid and Sarfraz (2008) analyze causal relation between savings and output level in Pakistan by means of quarterly data from 1973:1 to 2003:4. The outcome of their study shows mutual or bidirectional long-term association between savings and

economic growth. Single sided long-term causality exists in public savings to GNP and private savings to output. Azam et al (2010) concluded that per capita income and past savings rate are positively related whereas inflation rate is negatively related to national savings in Pakistan. Chaudhry et al (2010) resolve that interest rate; government consumption, consumer price index, workers' remittances and exports positively affect the national savings while savings is found negatively related to public loans in the long term. Their results regarding the effect of CPI and interest rate on national savings are supported by Faridi and Arif (2012). Globalization plays an important role to enhance savings is explored by Faridi and Arif (2012). Government deficit has an inverse relationship with savings. They also find that workers' remittances have a direct and significant influence on all types of savings in Pakistan.

Ahmad and Mahmood (2013) maintain that inflation rate and exchange rate negatively while money supply, trade openness and lagged value of exchange rate are positively associated with national savings in Pakistan. Jilani et al (2013) provide an evidence that government consumption, growth rate and fiscal deficit are positively while the inflation is negatively related to national savings. Khan et al (2013), investigating determinants of private savings in Pakistan, conclude that per capita income, financial deepening, and level of education are positively associated with savings rate while savings rate has negative association with dependency ratio. Shaikh and Shaikh (2013) specify that the national savings rate is positively linked to GDP and market capitalization growth rates and negatively associated to federal inflation and debt growth. Chaudhry et al (2014) conclude that inflation rate, government expenditures and deposit rate are positively correlated with national savings both in the short and long term. The budget deficit and M2 have significant and negative impact on national savings in the long term. Ahmad (2015) suggests that fiscal deficit, exchange rate, industrial production, financial development, dependency ratio, inflation rate and GDP per capita have significant positive association with private savings in the long term and M2 has negative relationship with savings in Pakistan. The outcomes of the study suggest that financial development and GDP per capita negatively affect private savings in the short run. Aleemi et al (2015) find that national savings is negatively affected by interest rate, government expenditure and inflation rate.

Akram and Akram (2016) examine macro and socioeconomic determinants of savings in Pakistan for the period of 1973 to 2013. The outcomes of the study show that foreign savings, age dependency and inflation negatively affect all type of savings while economic growth and financial sector development enhance savings in Pakistan. The interest rate has significant positive impact on public savings. The study also concludes that taxes discourage private savings; however, it positively affects public savings. Kalim and Hassan (2016) discover that increase in exports and, remittances, and depreciation of domestic currency increase national savings whereas increase in interest payments against external debt and imports discourage national savings in Pakistan.

The literature review made above helps us to deduce that no attempt has been made to explore the influence of agricultural output on national savings in Pakistan. The findings of some of the studies made on Pakistan reveal that inflation rate and fiscal deficit has negative influence on national savings while some others are of the view that inflation rate and fiscal deficit has positive impact on national savings. It means that the results of the existing studies about the effect of inflation rate and fiscal deficit on national savings are inconclusive. This study is an effort to fill the above-mentioned gap in the literature by introducing the agricultural output as a determinant of national savings in Pakistan by utilizing data set from 1973 to 2020.

3. Model Specification and Data Set

On the basis of the discussion made in the introduction section and following Tesha (2013), the national savings can be modeled as:

$$\text{LNNS} = f(\text{ADR}, \text{LNAGR}, \text{FSD}, \text{INF}, \text{GDP}, \text{RI}) \quad (1)$$

Where LNNS is natural log of national savings, ADR is age dependency ratio, LNAGR is natural log of value-added of agricultural output, FSD is fiscal deficit as a percentage of GDP, INF is inflation rate measured by growth rate in consumer price index (CPI), GDP is growth rate of GDP and RI is one- year Govt. bond yield.

Annual time-series data for the period of 1973-2020 is employed to address the objectives. The data is taken from Handbook of Statistics on Pakistan Economy, World Development Indicators (WDI), Pakistan Economic Survey and International Financial Statistics (IFS).

4. Research Methodology

It consists of (i) checking the presence of unit root in time series (ii) testing co-integration (iii) error correction model

4.1. Unit Root Test

Time series usually has problems of unit-root, autocorrelation / serial correlation. It is vital to check them. If time-series is non-stationary, the results of the traditional methods will be spurious (Shrestha and Chowdhury, 2005). The various tests are available in the literature, for instance, Fuller (1976) test, Dickey and Fuller (1979), Augmented Dickey-Fuller (ADF) and Phillips-Perron (1988) test to check unit root. The Augmented Dickey Fuller (ADF) test is applied in this study because it takes into account of serial correlation in the error terms by summing up the lag variation terms of the regressand. Dickey-Fuller (1976) test is originated upon following simple auto regression:

$$y_t = \mu + \alpha y_{t-1} + \varepsilon_t \quad (2)$$

Where y_t is the dependent variable. μ and ε_t are intercept and error term respectively.

If the error term ε_t in equation (2) is consecutively correlated, it can be removed by changing the Dickey-Fuller as the Augmented Dickey-Fuller (ADF) test which can be specified as

$$\Delta y_t = \mu_1 + \mu_2 t + \delta y_{t-1} + \sum_{i=1}^m \alpha_i \Delta y_{t-1} + \varepsilon_t \quad (3)$$

Where $\delta = \alpha - 1$, m is chosen such that ε_t is “white noise error term” and

$$\Delta y_t = (y_t - y_{t-1}), \Delta y_{t-1} = (y_{t-1} - y_{t-2}), \Delta y_{t-2} = (y_{t-2} - y_{t-3})$$

$H_0: \delta \geq 0$ (Unit Root), $H_1: \delta < 0$ (Stationary)

If H_0 is rejected, it implies that time series is stationary otherwise the time series has unit root / is non-stationary.

4.2. Auto Regressive Distributed Lag (ARDL) Model:

Several methods such as Box-Jenkins Auto Regressive Integrated Moving Average (ARIMA) (Box and Jenkins, 1970) approach, Vector Auto Regressive (VAR) (Sim, 1980) approach, Engle and Granger (1987) approach, Fully Modified Least Squares (FM-OLS) regression by Phillips and Hansen’s (1990), Johansen and Juselius (1990), Maximum Likelihood in a Fully Specified Error Correction Model (MLECM) by Johansen (1988; 1991; 1995) and Error Correction Model (ECM) by Sargan (1961) are available in the literature to test the occurrence of co integration among the determinants (Shrestha and Chowdhury, 2005). This study applies Auto Regressive Distributed Lag (ARDL) approach to examine the short- and long-term association among the determinants. The ARDL approach is considered suitable for the empirical exercise for that of the subsequent accounts: Firstly, the set of variables used in empirical exercise is probably the blend of $I(0)$ and $I(1)$ variables. Secondly, it is appropriate for the limited period and small sample data (Pesaran et al (2001). Thirdly, to recognize the nature of correlation among the factors, the ARDL approach is appropriate to handle the possible endogeneity problems. Fourthly, this model has advantage over other co-integration tests is that it achieves more reliable statistical results by using unlimited error correction model. The ARDL model can be presented in the following manner:

$$\Delta LNNS = \lambda_0 + \lambda_1 LNNS_{t-1} + \lambda_2 ADR_{t-1} + \lambda_3 LNAGR_{t-1} + \lambda_4 FSD_{t-1} + \lambda_5 INF_{t-1} + \lambda_6 GDP_{t-1} + \lambda_7 RI_{t-1} + \varepsilon_t \quad (4)$$

Where Δ is the first difference operator, LN is the logarithmic value of the variables. λ_0 is drift component and ε_t are white noise errors. The first part of the equation with $\lambda_1, \lambda_2, \lambda_3, \lambda_4, \lambda_5, \lambda_6$ and λ_7 represent the long term dynamics of the model, Pesaran et al. (2001) presented two critical values of Wald test which are used to assess the occurrence of long run relationship among the determinants of interest. The bounds test for co integration is derived from the F-statistics of Wald test. The null and alternative hypotheses of the test are in this manner:

Null Hypothesis: $\lambda_1 = \lambda_2 = \lambda_3 = \lambda_4 = \lambda_5 = \lambda_6 = \lambda_7 = 0$ (there is no co-integration)

Alternative Hypothesis: $\lambda_1 \neq \lambda_2 \neq \lambda_3 \neq \lambda_4 \neq \lambda_5 \neq \lambda_6 \neq \lambda_7 \neq 0$ (there is co integration)

The first step for the estimation of ARDL model is to evaluate F statistic through the critical values for the hypotheses testing; initiated by Pesaran et al (2001) and

Narayan (2005). The critical value of lower bound supposes that the exogenous factors are integrated of $I(0)$, whereas critical value of the upper bound supposes that they are $I(1)$. The H_0 is not rejected if the computed F-statistics is less than the lower bound, regardless of the orders of integration of variables. The H_0 is rejected, if the calculated F-statistics exceeds the critical value of upper bound. It means that long term association exists among the determinants. The association among the determinants is indecisive if the estimated value of F-statistics lies inside the lower and upper bound regardless of the order of integration of the underlying factors.

The second step for the ARDL analysis is the estimation of the long run coefficients of the model. Once an evidence of co integration is found, equation (4) is estimated: To estimate ARDL model, optimal lag length of variable is required. A number of criteria such Final Predicted Error (FPE), Akaike Information Criteria (AIC), Schwarz Information Criteria (SIC) and Hannan-Quinn Information Criteria (HQ), are available in the literature to determine the optimal lag length. We prefer to employ Schwarz Bayesian Criteria (SBC) to choose the optimal lag length. This criterion is preferable to others because of its tendency to illustrate more prudent specifications (Pesaran and Shin, 1998).

4.3. Error Correction Model (ECM)

After estimating the long-term coefficients, the dynamic parameters of the short term are obtained by estimating the error correction model which is presented below:

$$\Delta \text{LNNS} = \sum_{c=1}^a \beta_1 \Delta \text{LNNS}_{t-c} + \sum_{d=0}^b \beta_2 \Delta \text{ADR}_{t-d} + \sum_{e=0}^f \beta_3 \Delta \text{LNAGR}_{t-e} + \sum_{i=0}^g \beta_4 \Delta \text{FSD}_{t-i} + \sum_{j=0}^h \beta_5 \Delta \text{INF}_{t-j} + \sum_{k=0}^s \beta_6 \Delta \text{GDP}_{t-k} + \sum_{l=0}^m \beta_7 \Delta \text{ARI}_{t-l} + \phi \text{ECT}_{t-1} + \varepsilon_t \quad (5)$$

Whereas β 's are the short run dynamic coefficients and ϕ is the coefficient of error correction term (ECT_{t-1}) which denotes the speed of adjustment from short term disequilibrium to long run. The expected sign of ϕ is negative and its statistical significance is interpreted as further evidence of co-integration. The coefficient of ECT_{t-1} demonstrates how speedily the system comes back to equilibrium if it faces a shock. It must be less than one with negative sign and statistically significant.

5. Results and Their Discussion

By applying the methodology discussed in section 4 is applied to data set. The results are obtained which are discussed in this section.

5.1. Results of Unit Root Test

ADF test is carried out with intercept, intercept and trend and no intercept and no trend to check whether the determinants are stationary or non-stationary. Optimal lag length of ADF test is selected on the basis of SIC. The results of ADF test are represented in table 1 which show that null of unit root is rejected for age dependency ratio (ADR), GDP growth rate and inflation rate (INF) at level since their ADF test statistics exceeds the critical values even at 1% significance level which indicates that the ADR, GDP, and INF are stationary at level i.e., $I(0)$. The

statistics for national savings (LNNS), agricultural output (LNAGR), fiscal deficit (FSD) and rate of interest (RI) are nonstationary at level since their ADF values are below the critical value at 1% significance level, but these determinants turn into stationary at first difference which means that they are integrated of order I(1).

The results of ADF test show that the set of variables used in empirical exercise is the blend of I(0) and I(1) variables so ARDL approach is considered suitable for the empirical exercise.

Table 1: The Results of Augmented Dickey–Fuller (ADF) Test

Variables	Structure of the Test	At Level	At 1 st Difference
LNNS	Trend and Intercept	-3.0991	-8.6902***
ADR	None	-4.7130***	—
LNAGR	Trend and Intercept	-1.9593	-7.9486***
FSD	Intercept	-2.6786	-7.8207***
INF	Intercept	-3.3419**	—
GDP	Intercept	-4.4199***	—
RI	Intercept	-3.5789	-5.6175***

Note: *** 1%, ** 5%, * 10% express the level of significance

5.2. Results of Autoregressive Distributed Lag (ARDL) Model

To estimate Autoregressive Distributed Lag (ARDL) model, optimal lag length of variables is required which is chosen on the basis of minimum value of SIC which turns out 1. Based on the optimal lag length, following equation of ARDL is estimated for exploring the co-integration among variables:

$$\Delta LNNS = \lambda_0 + \lambda_1 LNNS_{t-1} + \lambda_2 ADR_{t-1} + \lambda_3 LNAGR_{t-1} + \lambda_4 FSD_{t-1} + \lambda_5 INF_{t-1} + \lambda_6 GDP_{t-1} + \lambda_7 RI_{t-1} + \varepsilon_t \quad (6)$$

As it is discussed in methodology section, two steps involve in the estimation of ARDL model. The first step involves conducting the F-test for co-integration among the determinants and the second step estimates long term parameters. The outcomes are presented in Table 2.

Table 2: Results of ARDL Model

Variables	Coefficient	t-Statistics
C	-62.3558	-3.8601***
LNNS(-1)	-0.7827	-4.7060***
ADR(-1)	-0.0157	-2.6297**
LNAGR(-1)	2.6607	4.0870***
FSD(-1)	-0.0602	-1.9946*
INF(-1)	-0.0284	-3.5154***
GDP(-1)	0.0053	0.1530
RI(-1)	0.0345	2.7093**
D(LNNS(-1))	-0.0218	-0.1524
D(ADR)	0.1010	1.3649

D(LNAGR)	1.0699	1.3553
D(LNAGR(-1))	-1.9820	-2.2146**
D(FSD)	-0.0462	-2.0393*
D(INF)	-0.0160	-2.2769**
D(GDP)	0.0239	1.2034
D(GDP(-1))	0.0162	1.1767
D(RI)	0.0237	1.9811*

Note: *** 1%, ** 5%, * 10% express the level of significance

5.3. Results of Post-Estimation Diagnostic Tests:

The results of diagnostic tests are presented in table 3. The results exhibit that no serial correlation is present in the residuals of the model. The model is correctly specified. No heteroscedasticity and serial correlation inside the error terms. The errors are normally distributed. Hence all the tests validate the model. We also do not find the problem of multicollinearity among the exogenous determinants.

Table 3: The Results of Residual Diagnostic Tests

Issues	Diagnostic Test	Statistics	Probability
Serial correlation	LM test	Chi-Sq (1)	0.2004
Functional Form	Ramsey RESET	t-value (24)	0.1447
Heteroskedasticity	B-P-Godfrey test	Chi-Sq (16)	0.4805
Normality	JB test	JB 0.6655	0.1599

The model employed in the study must be stable. For the time-series data, when one is uncertain about whether the structural change may have occurred or not, the suitable test to check the stability of the model is the CUSUM test. After validating the model, the stability of the model is checked by cumulative sum (CUSUM) test. The null hypothesis is that all coefficients are stable in the model against the alternative that they are not stable in each time. The test statistics of CUSUM are drawn alongside the critical bound at 5% level of significance in figure 1 and if the plotted test statistics lie inside the critical bound at 5% level of significance, the null hypothesis is accepted which states that the model is stable.

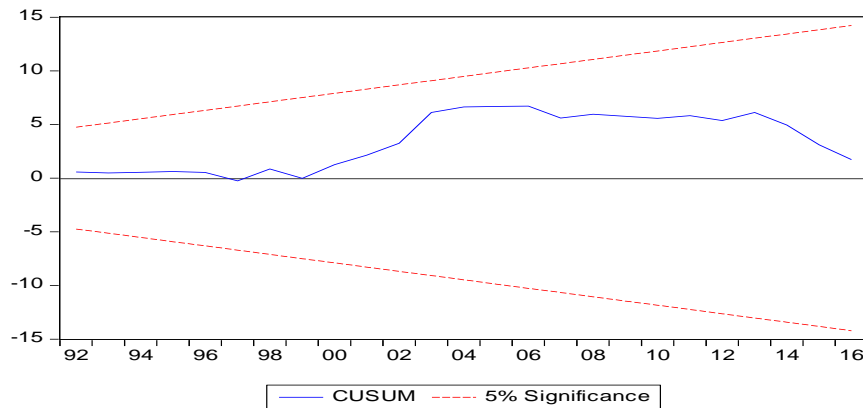

Figure 1: Plot of CUSUM of Recursive Residuals

5.4. Testing Co-integration (Long Term Association):

After validating the model, Wald test is applied to investigate the co-integration among variables. Table 4 provides the outcome of the Wald test. The result of the test reveals that co-integration exists among variables as Wald-test computed value with unrestricted intercept and no trend is 4.020. The value is greater than the critical value of lower and upper level of the bands i.e. (2.45) and (3.61) at 5% significance level.

Table 4: Results of Wald Test

F-Statistics	Lag	Significance Level	Bound Critical Values	
			I(0)	I(1)
4.020727**	1	1%	3.15	4.43
		5%	2.45	3.61
		10%	2.12	3.23

Note: *** 1%, ** 5%, * 10% express the level of significance

Having found co-integration among the determinants, the next step is to evaluate the long-term dynamics of the variables.

5.6. Long Run Coefficients of Autoregressive Distributed Lag (ARDL) Model:

Having found co-integration among the variables, the coefficients of the variables are estimated to evaluate the long-term dynamics of the variables. The estimates of the long-term coefficients are reported in table 5. The table depicts that the coefficient of age dependency ratio is not only negative but also statistically significant at 1 % significance level. It denotes that one unit rise in age dependency ratio brings to 2.005 % decrease in national savings. The cause of this negative association might be that as the change in savings depends upon savings generated by the working-age population relative to the dissaving of the old and young generations, so if age dependency ratio is higher, the savings of a country is lower. The outcomes of our study are in line with outcomes of Khan et al (2013 and 2016) and Akram and Akram (2016) but did not support results of Ahmad (2015).

Table 5: Long Run Coefficients of Autoregressive Distributed Lag Model

Variables	Coefficient	t-Statistics
ADR(-1)	-0.0201	-2.7017**
LNAGR(-1)	3.3992	15.6580***
FSD(-1)	-0.0770	-1.9810*
INF(-1)	-0.0363	-3.9733***
GDP(-1)	0.0067	0.1549
RI(-1)	0.0441	3.4128***

Note: *** 1%, ** 5%, * 10% express the level of significance

Table 5 also indicates that agricultural output is positively and highly significantly associated with national savings. One percent increase in agricultural output increases about 3.4 % of national savings in the long term. It is because agriculture is the main sector of Pakistan’s economy. Higher the agricultural production, the

higher will be the overall savings in the economy. Any activity that boosts agricultural output, it will increase savings. Our results do not verify findings of Samantaraya and Patra (2014) for India; Idiaye et al (2014) for Nigeria.

The coefficient of fiscal deficit is not only negative but also significant at 10 %. It means that one percent increase in fiscal deficit as a percent of GDP, the national savings decreases by about 0.077 %. The rationale of negative association maybe that increases in fiscal deficit means public savings decreases, which in turn decreases the national savings. The results in table 5 help to conclude that inflation rate in Pakistan creates disincentive for citizen to save. The coefficient of inflation rate is significant at 1% level of significance. It indicates that one percent point increase in inflation rate causes 0.036% decrease in national savings. The reason for this negative association between inflation rate and national savings may be that with the increase in inflation, consumers ought to pay higher prices which may give rise to low private savings; so national savings decreases as private savings is a part of national savings. Our results do not support the outcomes of the studies carried out by Ahmad (2015), Chaudhry et al (2014) which assert the presence of positive association between inflation and savings. Our outcomes about the impact of inflation rate on national savings are in line with the outcomes of Kazmi (2001), Azam et al (2010); Jilani et al (2013), Shaikh and Shaikh (2013); Aleemi et al (2015), Akram and Akram (2016) and Shah et al (2016).

Table 5 also reveals that the coefficient of interest rate not only has expected sign but also significant which implies that a one percent increase in interest rate produces 0.044% increase in national savings. The reason of the positive effect of interest rate on national savings in Pakistan maybe that change in interest rate can affect savings through income effect and substitution effect, with opposite effects on savings behavior of agents. The net effect on savings depends upon the relative size of the effects. In case of Pakistan, the rate of interest positively influences savings which means that substitution effect outweighs income effect. The outcome of this study about the association between interest rate and national savings supports the findings of Kazmi (2001) who concludes that an increase in interest rate increases savings. Our findings are inconsistent with results of Idiaye et al (2014) and Aleemi et al (2015). We can conclude that our results support the classical theory of savings in the long term.

5.7. The results of Error Correction Model (ECM):

The following error correction model (ECM) is estimated to find the short run coefficients:

$$\begin{aligned} \Delta \text{LNNS} = & \beta_1 \Delta \text{LNNS}_{t-1} + \beta_2 \Delta \text{ADR}_{t-0} + \beta_3 \Delta \text{LNAGR}_{t-0} + \beta_3 \cdot \Delta \text{LNAGR}_{t-1} + \\ & \beta_4 \Delta \text{FSD}_{t-0} + \beta_5 \Delta \text{INF}_{t-0} + \beta_6 \Delta \text{GDP}_{t-0} + \beta_6 \cdot \Delta \text{GDP}_{t-1} + \beta_7 \Delta \text{RI}_{t-0} + \\ & \phi \text{ECT}_{t-1} + \varepsilon_t \end{aligned} \quad (7)$$

The outcomes of the model are presented in table 6. It is clear from the table that the value of adjusted R-square (Ad-R²) is not exceeding the DW statistics which is an indication of non-spurious regression results.

Table 6: Short term Estimates of Error Correction Model (ECM)

Variables	Coefficient	t-Statistics
C	0.1813	3.5663
D(LNNS(-1))	-0.0240	-0.2036
D(ADR)	0.0338	1.1784
D(LNAGR)	1.2078	1.8067*
D(LNAGR(-1))	-1.5785	-2.2697**
D(FSD)	-0.0226	-1.7623*
D(INF)	-0.0168	-3.4602***
D(GDP)	0.0220	1.9091*
D(GDP(-1))	0.0064	0.6335
D(RI)	0.0198	2.2595**
ECT(-1)	-0.6945	-5.1824***

Note: *** 1%, ** 5%, * 10% express the level of significance

The estimates of ECM indicate that agricultural output, interest rate and GDP growth rate have positive and significant effect on national savings in the short term. The estimated coefficient of agricultural output and GDP growth rate indicate that one percent increase in agricultural output and GDP growth rate cause about 1.21% and 0.022% increase in national savings in the short term. Therefore, there is need to embark on the policies that increase the agricultural output to improve agriculture productivity to enhance national savings in Pakistan. Fiscal deficit and inflation rate negatively affect national savings. The estimates indicate that a 1% increase in fiscal deficit and inflation rate decrease national savings by 0.023% and 0.017% respectively. The coefficient of the lagged error correction term is not only negative but also significant at 1% level of significance. It helps us to conclude that the model will correct the disequilibrium position about 69 % annually.

5.8. The Results of Post-Estimation Diagnostic Tests

The outcomes of the diagnostic tests are reported in table7. The outcomes exhibit that there is no serial correlation within the residuals of the model. The functional form of the model is correctly specified. No heteroscedasticity and autocorrelation inside the error terms is present. The errors are normally distributed. So the short term model is also validated.

Table 7: Estimates of Residual Diagnostic Tests

Issues	Diagnostic Test	Statistics	Probability
Serial correlation	LM test	Chi-Sq (1)	0.2672
Functional Form	Ramsey RESET	t-value (30)	0.1457
Hetroskedasticity	B-P-Godfrey test	Chi-Sq (10)	0.6960
Normality	JB test	JB 4.32016	0.1153

It is binding that model used in the study must be stable which is examined by the CUSUM test. The statistics of CUSUM test which lies inside the critical bound at 5% level of significance, are provided in figure 2. It means that the ECM model is also stable.

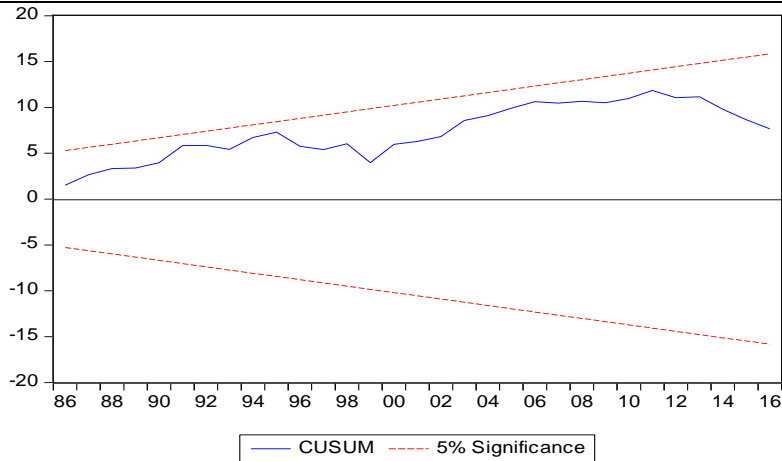

Figure 2: Plot of CUSUM of Recursive Residuals

6. Conclusions and Policy Recommendations

The study explores the impact of agricultural output, fiscal deficit and inflation rate on national savings in Pakistan for the period of 1973-2020. The autoregressive distributed lag (ARDL) model and error correction model (ECM) are applied for investigating the long run and short run relationship respectively between variables under consideration. The advantage of ARDL method over other tests is that it analyzes long run and short run relationships between variables. That is why, this method is used to analyze the relationship between variables. The short run dynamics of the model indicates that one percent increase in agricultural output causes about 1.21 percent increase in national savings whereas the estimates of fiscal deficit and inflation rate point out that a 1 percent increase in fiscal deficit and inflation rate decrease national savings by 0.023 percent and 0.017 percent respectively. The outcome of ECM reveals that the mechanism of national savings adjusts toward long-run equilibrium with 69 percent speed of adjustment in each period. The findings of the study evidence that variables are co-integrated in the long run. The results obtained reveal that national savings increases about 3.4 percent in the long term with 1 percent increase in agricultural output. One percent increase in fiscal deficit decreases national savings by about 0.077 percent while inflation rate causes national savings to decrease by 0.036 percent in the long run.

The findings of the study help us to conclude that agricultural output has significant positive impact on national savings while inflation rate and fiscal deficit discourage national savings in Pakistan both in the short run and long term. The age dependency ratio in the long term while GDP growth rate in the short term negatively and positively respectively affect national savings in Pakistan. According to the results obtained, the most favorable effect on national savings both in the short run and long run is due to the increase in agricultural output. Our findings also observed that the most unfavorable effects on national savings in Pakistan both in the short term and long term are due to the changes in the fiscal deficit. Unrestricted government borrowing and the resultant increase in debt servicing hamper national savings; a situation which has serious repercussions for

economic growth since investment, which play a vital role in growth, is a direct consequence of low savings in an economy.

Productivity of agriculture and its value-added portion is required to be boosted up with the provision of new agriculture technologies, superior seeds, other agriculture inputs and loans to the cultivators at concessional rate to rebuild the cultivated areas. Strategies should be geared up to boost growth by improving infrastructure facilities for agriculture and innovation in the agriculture sector. Agro-based industries should be developed which will provide incentives for farmers to increase agricultural output.

It will provide the job opportunities in the rural areas³. The literate farmers can have higher productivity than that of illiterate so the revolutionary steps and strategic plan should be introduced which promote the education of farmers, particularly, small farmers⁴. It will enhance agriculture productivity which is the main source of their income and it will increase savings in Pakistan. In addition to boost agricultural productivity, the findings also help to recommend reducing fiscal deficit and inflation rate in the country.

References

- Agrawal, P., Sahoo, P., Dash, R. K. (2009), "Savings behaviour in South Asia". *Journal of Policy Modeling*, 31: 208-224.
- Ahmad, F. (2015), "Determinants of Savings Behavior in Pakistan: Long Run-Short Run Association and Causality", *Timisoara Journal of Economics and Business*, 8(1): 103-136.
- Ahmad, K., Mahmood, H. (2013), "Macroeconomic Determinants of National Savings Revisited: A Small Open Economy of Pakistan", *Journal of World Applied Sciences*, 21(1): 49-57.
- Akram, N., Akram, M. I. (2015), "Savings Behavior in Muslim and Non-Muslim Countries in Context to the Interest Rate", *Pakistan Journal of Applied Economics*, 25(2): 161-177.
- Akram, N., Akram, M. I. (2016), "Macro and Socioeconomic Determinants of Savings in Pakistan", *Pakistan Business Review*, 18(2): 325-342.
- Aleemi, A. R., Ahmed, S., Tariq, M. (2015), "The Determinants of Savings: Empirical Evidence from Pakistan", *International Journal of Management Sciences and Business Research*, 4(1): 63-71.

³ Badar et al (2017) found that the agro-based industries in Pakistan had effectively played a major role in the development of the economy by providing road from market to farmers for their agricultural produce.

⁴ Yasmeen et al (2011) observed that agricultural product was positively related with education that boosted up the income of the farmers.

- Ali, A. (2016), "Low Saving and Investment Trap", <http://www.sbp.org.pk/publications/staff-notes/SavingInvestmentStaffNote-Jan-16.pdf>, (01.11.2018).
- Ando, A., Modigliani, F. (1963), "The "Life Cycle" Hypothesis of Saving: Aggregate Implications and Tests", *The American Economic Review*, 53(1): 55-84.
- Badar, H., Ghafoor, A., Adeel, A. (2017), "Agro-Industries in Pakistan", https://www.Academia.Edu/34995751/Agro-Industries_In_Pakistan, 255-269, (01.11.2018).
- Box, G. E., Jenkins, G. M. (1970), *Time Series Analysis: Forecasting and Control*, Holden-Day San Francisco.
- Carroll, C. D. (2006), *Consumption and Saving: Theory and Evidence*, NBER Working Paper, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA.
- Chaudhry, I. S., Riaz, U., Farooq, F., Zulfiqar, S. (2014), "The Monetary and Fiscal Determinants of National Savings in Pakistan: An Empirical Evidence from ARDL Approach to Co-Integration", *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences (PJCSS)*, 8(2): 521-539.
- Chaudhry, I. S., Faridi, M.Z., Abbas, M., Bashir, F. (2010), "Short Run and Long Run Saving Behavior in Pakistan: An Empirical Investigation", *Journal of Money, Investment and Banking*, 16: 57-66.
- Dickey, D. A., Fuller, W. A. (1979), "Distribution of the Estimators for Autoregressive Time Series with a Unit Root", *Journal of the American Statistical Association*, 74(366a): 427-431.
- Engle, R. F., Granger, C. W. (1987), "Co-Integration and Error Correction: Representation, Estimation, and Testing", *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 55(2): 251-276.
- Faridi, M. Z., Arif, A. (2012), "Globalization and Saving Behavior of Pakistan: An Empirical Analysis", *Pakistan Journal of Social Sciences*, 32(1): 79-91.
- Fuller, W. A. (1976), *Introduction to Statistical Time Series*, New York: John Wiley.
- Government of Pakistan (2017-18), *Pakistan Economic Survey*, Ministry of Finance, Islamabad.
- Government of Pakistan (2019-20), *Pakistan Economic Survey*, Ministry of Finance, Islamabad.
- Horioka, C. Y., Terada-Hagiwara, A. (2012), "The Determinants and Long-term Projections of Saving Rates in Developing Asia", *Japan and the World Economy*, 24(2): 128-137.
- Husain, A. M. (1996), "Private Saving and its Determinants: A Case of Pakistan", *The Pakistan Development Review*, 35(1): 49-70.

Idiaye, C. O., Bolaji-Olatuji, K. A., Ojebode, M. O., Obi-Egbedi, O., Okoruwa, V. O. (2014), "Government Policy, Agricultural Output and National Savings in Nigeria", *Journal of Economics and Sustainable Development*, 5(24): 124-132.

Jilani, S., Sheikh, S. A., Cheema, F. E., Shaik, A. U. H. (2013), "Determinants of National Savings in Pakistan: An Exploratory Study", *Asian Social Science*, 9(5): 254-262.

Johansen, S. (1988), "Statistical Analysis of Co-Integration Vectors", *Journal of Economic Dynamics and Control*, 12(2-3): 231-254.

Johansen, S. (1991), "Estimation and Hypothesis Testing of Co-Integration Vectors in Gaussian Vector Autoregressive Models", *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 59(6): 1551-1580.

Johansen, S. (1995), *Likelihood-Based Inference in Co-Integrated Vector Autoregressive Models*, OUP Catalogue

Johansen, S., Juselius, K. (1990), "Maximum Likelihood Estimation and Inference on Co-Integration—with Applications to the Demand for Money", *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 52(2): 169-210.

Kalim, R., Hassan, M., S. (2016), "A Sluggish Trend of National Savings and Its Causes: The Case Of Pakistan", *Cambridge Business & Economics Conference*: 1-29.

Kazmi, A. A., Bilquees, F. (1993), "National Savings Rates of India and Pakistan: A Macroeconometric Analysis [with Comments]", *The Pakistan Development Review*, 32(4): 1313-1324.

Khan, T., Gill, A. R., Haneef, S. (2013), "Determinants of Private Saving: A Case of Pakistan", *Asian Journal of Economic Modelling*, 1(1): 1-7.

Khan, A. H., Khalid, U., Shahnaz, L. (2016), "Determinants of Household Savings in Pakistan: Evidence from Micro Data", *Journal of Business & Economics*, 8(2): 171-201.

Nagawa, V., Wasswa, F., Bbaale, E. (2020), "Determinants of Gross Domestic Savings in Uganda: An Autoregressive Distributed Lag (ARDL) Approach to Co-Integration", *Journal of Economic Structures*, 9(39): 1-19.

Nasir, S., Khalid, M., Mahmood, A. (2004), "Saving-Investment Behaviour in Pakistan: An Empirical Investigation [with Comments]", *The Pakistan Development Review*, 43(4): 665-682.

Ogren, A. (2018), *Determinants behind Household Saving Behavior -Empirical Analysis on 15 OECD Countries*, Umeå School of Business and Economics (USBE).

Onwuasoze, M. I. Kirori, G. N. (2016), "Analyzing the Determinants of Private Savings in Kenya over the Period 1993-2013", *European Journal of Business, Economics and Accountancy*, 4(2): 67-80.

Pesaran, M. H., Shin, Y. (1998), "An Autoregressive Distributed-Lag Modelling Approach to Co-Integration Analysis", *Econometric Society Monographs*, 31: 371-413.

Pesaran, M. H., Shin, Y., Smith, R. J. (2001), "Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships", *Journal of Applied Econometrics*, 16(3), 289-326.

Phillips, P. C., Hansen, B. E. (1990), "Statistical Inference in Instrumental Variables Regression with I(1) Processes", *The Review of Economic Studies*, 57(1): 99-125.

Phillips, P. C., Perron, P. (1988), "Testing for a Unit Root in Time Series Regression", *Biometrika*, 75(2): 335-346.

Sajid, G. M., Sarfraz, M. (2008), "Savings and Economic Growth in Pakistan: An Issue of Causality", *Pakistan Economic and Social Review*, 46(1): 17-36.

Samantaraya, A., Patra, S. K. (2014), "Determinants of Household Savings in India: An Empirical Analysis Using ARDL Approach", *Economics Research International*: 1-8.

Sargan, J. D. (1961), "The Maximum Likelihood Estimation of Economic Relationships with Autoregressive Residuals", *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 29(3): 414-426.

Shah, S., Babar, M. N. K., uz Zaman, K., Rehman, A., Shah, M., Muhammad, A. (2016), "Determinants of Saving Behavior in Pakistan", *Asian Journal of Agricultural Extension, Economics & Sociology*, 14(1): 1-13.

Shaikh, S. A., Sheikh, E. A. (2013), "Macroeconomic Determinants of Savings in Pakistan", *Global Management Journal for Academic & Corporate Studies*, 3(1): 151-165.

Shrestha, M. B., Chowdhury, K. (2005), ARDL Modelling Approach to Testing the Financial Liberalization Hypothesis. Working Paper 05-15, Department of Economics, University of Wollongong.

Tesha, D. M. (2013), Determinants of Private Saving in Tanzania. MA, University of Nairobi.

Wieliczko, B., Kurdyś-Kujawska, A. Sompolska-Rzechuła, A. (2020), "Savings of Small Farms: Their Magnitude, Determinants and Role in Sustainable Development", *Example of Poland. Agriculture*, 10(11): 525.

Yasmeen, K., Abbasian, E., Hussain, T. (2011), "Impact of Educated Farmer on Agricultural Product", *Journal of Public Administration and Governance*, 1(2): 158-164.

and

ajebo